

Analyse af Kalundborg Kommunes folkeskoler

Elevernes socioøkonomiske baggrund – Delundersøgelse 2

Bente Bjørnholt, Marianne Mikkelsen, Morten Dodensig og Marianne Schøler Kollin

*Analyse af Kalundborg Kommunes folkeskoler – Elevernes
socioøkonomiske baggrund – Delundersøgelse 2*

© VIVE og forfatterne, 2021

e-ISBN: 978-87-7119-901-7

Forsidefoto: Lars Degnbol/VIVE

Projekt: 301829

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Kalundborg Kommune skal udarbejde en ny strategi for folkeskoleområdet. Kommunen ønsker i den sammenhæng en analyse af Kalundborg Kommunes folkeskoler. Analysen skal understøtte strategien og pege på eventuelle udviklingspunkter, som strategien med fordel kan indeholde.

Folkeskolerne i Kalundborg Kommune har ifølge Børne- og Undervisningsministeriets nationale målinger gennem en årrække været udfordret i forhold til at hæve elevernes faglige niveau, sænke elevfraværet og styrke elevernes trivsel.

VIVE er på den baggrund blevet bedt om at gennemføre en analyse af folkeskolerne i Kalundborg Kommune. Analysen af kommunens skoler skal komme bag om udviklingen og elevernes resultater. Analysen af Kalundborg Kommunes folkeskoler er todelt. Første del af analysen giver en status på den faglige kvalitet, implementering af folkeskolereformen og den faglige ledelse på skolerne samt tydeliggør eventuelle udviklingsmuligheder. Den første del af analysen er afrapporteret i første delrapport (Bjørnholt & Dodensig, 2020)

Denne anden del af analysen (delrapport 2) undersøger den socioøkonomiske baggrund blandt kommunens 9. klasse-elever og deres forældre, herunder hvordan folkeskoleeleverne i Kalundborg adskiller sig fra eleverne på henholdsvis folkeskoler i landets resterende kommuner og fri- og privatskoler i Kalundborg Kommune. Derudover undersøger vi, hvilket fagligt niveau eleverne kan forventes at have ud fra deres socioøkonomiske baggrund, også kaldet den socioøkonomiske reference, og om denne ændrer sig, når der tilføjes flere baggrundsoplysninger om eleverne. Endelig ser analysen nærmere på, hvordan skolens personale oplever samarbejdet med elevernes forældre, herunder kommunikationen med og engagementet hos forældrene.

Rapporten er udarbejdet af seniorforsker Bente Bjørnholt, stud.scient.pol. og praktikant Morten Dodensig, analytiker Marianne Mikkelsen og virksomhedspraktikant Marianne Schøler Kollin. Forsknings- og analysechef Mads Leth Jakobsen har kvalitetssikret rapporten, herudover har en eksternt reviewer foretaget en eksternt bedømmelse af rapporten.

VIVE vil gerne takke Kalundborg Kommune for et godt og tæt samarbejde.

Mads Leth Jakobsen

Forsknings- og analysechef for VIVE Styring og Ledelse
2021

Indhold

Forord	3
Indhold	4
Sammenfatning	5
1 Indledning	9
1.1 Undersøgelsens datagrundlag og metode	10
1.2 Rapportens opbygning.....	11
2 Elevgrundlaget i Kalundborg Kommunes 9. klasser	12
2.1 Karakteristika for Kalundborg Kommunes folkeskoleelever	13
2.2 Sammenligning af elevgrundlaget for forskellige skoletyper i Kalundborg Kommune.....	16
3 Socioøkonomisk reference.....	20
3.1 Beregning af den socioøkonomiske reference	21
3.2 Inddragelse af yderligere baggrundsoplysninger.....	23
3.3 Betydningen af forældrenes uddannelsesniveau og lønindkomst.....	26
4 Det oplevede forældresamarbejde	29
4.1 Forældresamarbejdet	30
4.2 Sammenhæng mellem elevernes socioøkonomiske baggrund og forældresamarbejdet.....	37
Litteratur.....	39
Bilag 1 Metode og data.....	40
Kapitel 2	40
Kapitel 3	44
Kapitel 4	48
Bilag 2 Resultater fra følgeforskningen (2017).....	51

Sammenfatning

Børne- og Undervisningsministeriets (BUVM) målinger viser, at folkeskolerne i Kalundborg Kommune gennem en årrække har været udfordret i forhold til at hæve elevernes faglige niveau, sænke elevfraværet og styrke elevernes trivsel. Kommunen ønsker i forbindelse med udarbejdelse af den nye strategi for kommunens skoler en analyse af, hvorvidt den manglende progression kan hænge sammen med, at eleverne på kommunens folkeskoler har en særlig socioøkonomiske baggrund. En lang række danske og internationale undersøgelser viser da også, at elevernes socioøkonomiske baggrund har en betydning for deres faglige resultater (Bogetoft & Wittrup, 2011; Dammeyer, 2017; Doctoroff & Arnold, 2017; Jensen et al., 2018; Jeynes, 2010).

I denne rapport foretager vi for det første en dybdegående analyse af elevernes socioøkonomiske baggrund. Formålet er at forstå, om der er forskelle i elevernes baggrund, som umiddelbart ikke fanges af de eksisterende analyser fra BUVM, og som kan forklare den manglede progression. For det andet foretager vi en detaljeret analyse af skolernes samarbejde med forældrene, sådan som det opleves af skoleledere, lærere og pædagoger, fordi skole-hjem-samarbejdet kan have en positiv betydning for elevernes trivsel og faglige resultater (Andersen & Nielsen, 2016; Dyssegaard & Egelund, 2016). Rapporten besvarer tre konkrete spørgsmål:

Undersøgelsesspørgsmål

1. Hvad karakteriserer 9. klasse-eleverne i Kalundborg Kommunes folkeskoler sammenlignet med andre folkeskoler i hele Danmark samt frie og private grundskoler i Kalundborg Kommune, og er der forskel på elevgrundlaget i de forskellige skoletyper?
2. Er der tegn på, at det karaktergennemsnit, som eleverne kan forventes at opnå med udgangspunkt i deres socioøkonomiske baggrund, den såkaldte socioøkonomiske reference, ændrer sig, når der medtages yderligere baggrundsforhold end i de nationale målinger?
3. Hvordan vurderer lærere, pædagoger og skoleledere skole-hjem-samarbejdet i Kalundborg Kommune, og er der her en sammenhæng med forældrenes socioøkonomiske baggrund?

Rapporten bygger på registerbaserede oplysninger om alle elever i 9. klasse og deres forældre, hvor oplysninger fra Kalundborg Kommune sammenlignes med resten af landet. Derudover er der udsendt en spørgeskemaundersøgelse til alle skoleledere, lærere og pædagoger på Kalundborg Kommunes folkeskoler. Data fra spørgeskemaundersøgelsen sammenholdes med data fra følgeforskningen, hvor det er muligt. Nedenfor præsenteres rapportens hovedkonklusioner, og vi giver til sidst et bud på mulige udviklingspunkter på folkeskolerne i Kalundborg.

9. klasse-eleverne på Kalundborg Kommunes folkeskoler har dårligere socioøkonomiske forudsætninger for at opnå gode karakterer ved afgangseksamen sammenlignet med elever fra andre folkeskoler i Danmark.

Sammenlignet med resten af landets folkeskoler har 9. klasse-eleverne på folkeskolerne i Kalundborg Kommune en socioøkonomisk baggrund, som potentielt giver dem et dårligere udgangspunkt for at få gode afgangskarakterer. Deres forældre har således et markant lavere

uddannelsesniveau, lavere indkomster og mindre tilknytning til arbejdsmarkedet. Eleverne fra Kalundborg Kommunes folkeskoler er desuden karakteriseret ved, at færre af dem kommer fra hjem med et samboende par, flere har modtaget specialundervisning, flere har udviklings- eller adfærdsforstyrrelser, og flere har indlæringsvanskeligheder. Forskellene er desuden for alle forhold substantielle og statistisk signifikante. I forhold til resten af landet er der imidlertid en lavere andel af eleverne i Kalundborg Kommunes folkeskoler, som har ikkevestlig baggrund. Det er det eneste forhold, hvor vi ser en signifikant forskel, der peger i retning af, at eleverne i Kalundborg har bedre forudsætninger end i landets øvrige kommuner.

9. klasse-eleverne på Kalundborg Kommunes folkeskoler har dårligere socioøkonomiske forudsætninger for at opnå gode karakterer ved afgangseksamen end elever på fri- og privatskoler i Kalundborg Kommune.

9. klasse-eleverne i folkeskolen i Kalundborg har forældre med kortere uddannelser, lavere indtægt og mindre tilknytning til arbejdsmarkedet end forældrene til fri- og privatskoleelever. Færre elever kommer desuden fra hjem med samboende par, flere fædre har psykisk sygdom, og flere har ikkevestlig baggrund. Eleverne i folkeskolen har desuden flere udfordringer og modtager i højere grad forebyggende foranstaltninger og specialundervisning sammenlignet med eleverne i fri- og privatskolerne.

Stort set alle de ovenfor nævnte forskelle mellem folkeskoleelever og fri- og privatskoleelever i Kalundborg Kommune finder vi også, når vi sammenligner folkeskoler med fri- og privatskoler i resten af landet – forskellene mellem skoletyper er dog generelt noget større i Kalundborg Kommune end for resten af landet.

Eleverne på Kalundborg Kommunes folkeskoler klarer sig generelt dårligere ved afgangsprøverne end elever med samme baggrundsforhold på landsplan.

De fleste folkeskoler i Kalundborg Kommune har en negativ løfteevne, når vi anvender samme baggrundsforhold som Børne- og Undervisningsministeriet i beregning af den socioøkonomiske reference¹. Det betyder, at eleverne har et signifikant lavere karaktergennemsnit end elever på landsplan med lignende baggrundsforhold. Eleverne på hovedparten af kommunens private og frie grundskoler har et karaktergennemsnit som elever på landsplan med lignende baggrundsforhold.

Eleverne på Kalundborg Kommunes folkeskoler klarer sig dårligere ved afgangsprøverne, selvom om vi inddrager flere baggrundsforhold i beregningerne.

Der sker kun få og små ændringer i den socioøkonomiske reference ved inddragelse af flere baggrundsforhold i beregningerne. Både når vi inkluderer flere baggrundsforhold, end der er medtaget i Børne- og Undervisningsministeriets beregninger, og når vi alene laver beregningerne på baggrund af forældrenes uddannelsesniveau, finder vi, at forskellen mellem den socioøkonomiske reference og de faktiske karaktergennemsnit i de fleste tilfælde er uændret, men for nogle skoler, særligt folkeskoler, også er sænket en smule. Eleverne i Kalundborg Kommunes folkeskoler klarer sig dog stadig dårligere end elever på landsplan med lignende baggrundsforhold.

¹ Den socioøkonomiske reference udtrykker, hvilket karaktergennemsnit eleverne kan forventes at opnå med udgangspunkt i elevernes socioøkonomiske baggrund. Forskellen mellem den socioøkonomiske reference og elevernes faktisk opnåede karaktergennemsnit udgør løfteevnen. En positiv løfteevne betyder, at eleverne har et højere karaktergennemsnit end elever på landsplan med lignende baggrundsforhold, mens det omvendte er gældende, hvis skolerne har en negativ løfteevne.

Skoleledere, lærere og pædagoger oplever, at forældrenes engagement i deres børns skole og lektielæsning er mangelfuld. Der er dog stor forskel på tværs af skoler.

På tværs af skolerne vurderer lærere og pædagoger i Kalundborg Kommune generelt, at forældrene ikke i særlig høj grad bakker op om deres børns skolegang. Få lærere og pædagoger oplever desuden, at forældrene snakker med deres børn om, hvad de har lært i skolen og minder dem om at lave lektier. En langt større andel oplever det modsatte – at de ikke snakker med børnene om skoledagen og ikke minder dem om at lave lektier, og mange oplever, at forældrene ikke kan hjælpe deres børn med skolearbejdet.

Ledere, pædagoger og lærere har imidlertid meget forskellige oplevelser af forældrenes engagement i børnenes skolegang, afhængig af hvilken skole de er ansat på. På den skole, hvor der opleves størst engagement, har 74 % af medarbejderne svaret, at der er et højt eller meget højt engagement hos forældrene, mens ingen af medarbejderne på skolen har svaret dette på den skole, hvor engagementet opleves som mindst.

Lærerne i Kalundborg Kommune oplever at kommunikere mere hyppigt med forældre om elevernes trivsel, lektier, sociale forhold og faglige resultater end lærere på landsplan.

Lærerne i Kalundborg Kommune har væsentligt mere kontakt med forældrene end landets øvrige lærere baseret på deres svar i følgeforskningen vedr. folkeskolereformen. Lærerne i Kalundborg kommunikerer således oftere med forældrene om elevernes trivsel, sociale forhold, lektier og faglige resultater. Pædagogerne i Kalundborg oplever at kommunikere på samme niveau med forældrene, som det er tilfældet for pædagogerne i følgeforskningen. Dog kommunikerer pædagogerne i mindre grad med forældrene om lektierne i Kalundborg, end det er tilfældet på landsplan. Både i Kalundborg Kommune og i følgeforskningen kommunikerer lærerne oftere om elevernes trivsel og sociale relationer i klassen, end de kommunikerer om faglige resultater.

Elevernes socioøkonomiske baggrund har en vis sammenhæng med læreres og pædagogers oplevelse af forældrenes engagement i deres barns skolegang.

Vi finder på skoleniveau enkelte statistisk signifikante sammenhænge mellem forældrenes uddannelse og indkomst på den ene side og lærernes oplevelse af forældrenes engagement og kommunikation på den anden side. Når andelen af forældre på skolen med en lang eller mellem-lang videregående uddannelse stiger, eller deres indkomst stiger, så stiger også andelen af lærere, som oplever et højt forældreengagement – og omvendt så ser vi et faldende oplevet forældreengagement. Det svarer til resultaterne i forskningslitteraturen.

Overordnede konklusioner og mulige udviklingspunkter:

- Eleverne på Kalundborg Kommunes folkeskoler har dårlige socioøkonomiske forudsætninger sammenlignet med eleverne på andre folkeskoler i Danmark. Der kan derfor være behov for initiativer, som kan imødegå de socioøkonomiske udfordringer, fx forældreunderstøttelse målrettet "ressourcesvage" forældre eller kompenserende tiltag i form af styrket lektiehjælp på skolen.
- Analysen viser, at eleverne på Kalundborg Kommunes folkeskoler har dårligere socioøkonomiske forudsætninger for at opnå gode afgangskarakterer end eleverne på frie og private grundskoler i Kalundborg. Og forskellene i elevernes forudsætninger mellem skoletyper er generelt større i Kalundborg end på landsplan. Der kan derfor være behov for at gøre folkeskolerne attraktive for de ressourcerstærke familier, hvis man ønsker en mere blandet elevsammensætning i folkeskolerne, der i højere grad afspejler fordelingen på landsplan.
- Eleverne på Kalundborgs folkeskoler klarer sig dårligere end elever med samme socioøkonomiske baggrundsforhold på landsplan. Elevernes faglige resultater kan derfor ikke alene tilskrives elevernes baggrund, men indikerer også et forbedringspotentiale i forhold til skolernes nuværende praksis. Her kan Kalundborg Kommune tage fat i resultater og anbefalinger fra den første delanalyse: Status på faglig kvalitet, faglig ledelse og implementering af folkeskolereformen.

1 Indledning

En lang række danske og internationale undersøgelser peger på, at elevernes socioøkonomiske baggrund har betydning for deres faglige resultater (Dammeyer, 2017; Doctoroff & Arnold, 2017; Jensen et al., 2018) og uddannelsesvalg efter folkeskolen (Thomsen et al., 2020). En del af forklaringen herpå er, at elever med en udfordret socioøkonomisk baggrund oplever mindre opbakning til skolen fra deres forældre, og at de får mindre hjælp til skolearbejdet end de elever, der kommer fra ressourcerstærke familier.

Børne- og Undervisningsministeriets (BUVM) nationale målinger viser, at folkeskolerne i Kalundborg Kommune gennem en årrække har været udfordret i forhold til at hæve elevernes faglige niveau, sænke elevfraværet og styrke elevernes trivsel. Kalundborg Kommune ønsker derfor en analyse af, hvorvidt hele eller dele af forklaringen herpå skal findes i den socioøkonomiske baggrund blandt eleverne på Kalundborg Kommunes folkeskoler.

Denne undersøgelse skal ses i sammenhæng med, at Kalundborg Kommune skal udarbejde en ny kommunal strategi for folkeskoleområdet. Strategien skal bidrage til at vende udviklingen og øge elevernes faglige niveau og trivsel samt sænke elevfraværet. VIVE bidrager i den proces med to rapporter, der skal være med til at udpege opmærksomhedsområder, som Kalundborg Kommunes strategi kan tage afsæt i.

Denne rapport er anden delrapport, og den analyserer elevernes socioøkonomiske baggrund i Kalundborg Kommune og bidrager til at give en forståelse af elevernes resultater². Kalundborg Kommune er særligt interesseret i skolernes såkaldte socioøkonomiske reference, der hvert år beregnes af Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM), jf. tekstboksen. Kalundborg Kommune har en formodning om, at den socioøkonomiske reference ikke i tilstrækkelig grad tager hensyn til forhold, der gør sig gældende i netop Kalundborg, hvorfor den socioøkonomiske reference er højere, end den reelt bør være. Foruden den statistiske opgørelse af den socioøkonomiske baggrund hos eleverne og deres forældre, undersøger rapporten også skoleledere, lærere og pædagogers vurdering af forældresamarbejdet, hvilket bidrager yderligere til en forståelse af, hvordan elevernes forældre kan have betydning for deres resultater. Rapporten besvarer tre konkrete spørgsmål:

Skolernes socioøkonomiske reference

Den socioøkonomiske reference er et udtryk, der anvendes til at beskrive, hvilket karaktergennemsnit man statistisk set ville forvente på skolen ud fra dens elevsammensætning med afsæt i eleverne og deres forældres sociale og økonomiske baggrund.

² Den første rapport omhandler den faglige kvalitet, faglig ledelse og implementering af folkeskolereformen på Kalundborg Kommunes folkeskoler. Den giver en status og udpeger mulige forbedringspunkter i forhold til den faglige kvalitet, faglig ledelse om implementering af folkeskolereformen. Rapporten kan findes på www.vive.dk.²

Undersøgelsesspørgsmål

1. Hvad karakteriserer 9. klasse-eleverne i Kalundborg Kommunes folkeskoler sammenlignet med eleverne i andre folkeskoler i hele Danmark samt frie og private grundskoler i Kalundborg Kommune, og er der forskel på elevgrundlaget i de forskellige skoletyper?
2. Er der tegn på, at det karaktergennemsnit, som eleverne kan forventes at opnå med udgangspunkt i deres socioøkonomiske baggrund, den såkaldte socioøkonomiske reference, ændrer sig, når der medtages yderligere baggrundsforhold end i de nationale målinger?
3. Hvordan vurderer lærere, pædagoger og skoleledere skole-hjem-samarbejdet i Kalundborg kommune, og er der her en sammenhæng med forældrenes socioøkonomiske baggrund?

1.1 Undersøgelsens datagrundlag og metode

Rapporten bygger på to datakilder. For det første anvendes den spørgeskemaundersøgelse blandt alle skoleledere, lærere og pædagoger i Kalundborg Kommune, som indgår i første delrapport (Bjørnholt & Dodensig, 2020). For det andet anvendes registerdata fra Danmarks Statistik. Kombinationen af de to datakilder giver et bredt billede af, hvad der karakteriserer forældrene til elever i Kalundborg Kommunes folkeskoler, og hvordan de opleves af skoleledere, lærere og pædagoger. Vi beskriver kort de to datakilder og deres anvendelse i de følgende afsnit, mens en mere udførlig beskrivelse findes i Bilag 1.

1.1.1 Registerdata

Registeranalysen består af to analyser, der relaterer til undersøgelsesspørgsmålene et og to. Analyserne bygger på data for 9. klasse-elever og deres forældre i skoleårene 2016/2017, 2017/2018 og 2018/2019. Den treårige periode reducerer den variation, der kan være i karakterniveauet på en skole fra år til år, og udregningen af den socioøkonomiske reference bliver mindre påvirket af tilfældige udsving og er derfor mere præcis end en beregning for ét skoleår alene.

Data beror alene på elever i 9. klasse, da disse elever har taget 9. classes afgangsprøver, hvilket er relevant for analyserne af den socioøkonomiske reference, hvori prøvekaraktererne indgår. Data indeholder oplysninger om elevernes karakterer ved folkeskolens afgangsprøver i 9. klasse, deres alder, køn og herkomst. Derudover har vi oplysninger om forældrenes uddannelsesbaggrund, indkomst, arbejdsmarkedsstatus og ledighedsgrad. Vi inkluderer også oplysninger om anbringelser og forbyggende foranstaltninger blandt eleverne, samt om eleverne har nogle former for funktionsnedsættelser, eller om de modtager specialundervisning. Vi inkluderer også oplysninger om forældrene har nogle funktionsnedsættelser, særlig af psykisk karakter.

1.1.2 Spørgeskemaundersøgelsen

Spørgeskemaundersøgelsen bruges til at besvare det tredje undersøgelsesspørgsmål. Spørgeskemabesvareelserne anvendes således til at undersøge skoleledere, lærere og pædagogers oplevelser af skole-hjem-samarbejdet samt i kombination med registerdata til at vurdere, om

der er en sammenhæng mellem elevernes socioøkonomiske baggrund og lærere og pædagogers oplevelser af skolehjemsamarbejdet.

Spørgeskemaundersøgelsen indeholder bl.a. spørgsmål om det pædagogiske personales vurdering af forældrenes opbakning til og engagement i skolen og deres vurdering af kommunikationen med forældrene til eleverne på skolerne (se evt. Bilag 1 for konkrete spørgsmål). Det er væsentligt at pointere, at rapporten ikke belyser skole-hjem-samarbejdet set fra forældrenes perspektiv.

Spørgeskemaundersøgelsen er blevet sendt til samtlige skoleledere, lærere og pædagoger på Kalundborg Kommunes folkeskoler (620 personer i alt). I alt 358 har gennemført spørgeskemaet, mens yderligere 30 har gennemført store dele af spørgeskemaet – de vil medtages i analyserne i det omfang, at de har besvaret de relevante spørgsmål, hvorfor antallet af respondenter kan variere en smule. Hvor det er muligt, har vi desuden sammenholdt svarene med data fra følgeforskningen vedrørende folkeskolereformen.

1.2 Rapportens opbygning

Rapportens er struktureret efter de tre undersøgelsesspørgsmål. I kapitel to sammenligner vi socioøkonomiske forhold blandt 9. klasse-elever på Kalundborg Kommunes folkeskoler med tilsvarende forhold blandt 9. klasse-eleverne på kommunens fri- og privatskoler samt på andre danske kommuners folkeskoler. Vi undersøger dermed, om den gennemsnitlige elevbaggrund er forskellig på tværs af skoletyper og kommuner, herunder om folkeskoleeleverne i Kalundborg kommer fra mindre ressourcestærke hjem, end det er tilfældet for øvrige elever i kommunen og i resten af landet.

Kapitel tre undersøger skolernes socioøkonomiske reference. Vi undersøger mere konkret, hvilket karaktergennemsnit man statistisk set vil forvente på skolerne ud fra deres elevsammensætning, og undersøger, hvordan det stemmer overens med det faktiske karaktergennemsnit. Skolernes socioøkonomiske reference beregnes først på baggrund af de forhold, der indgår i Børne- og Undervisningsministeriets beregninger. Derudover inddrages supplerende faktorer, som ikke er med i de eksisterende beregninger, for at undersøge, om de ændrer på skolernes socioøkonomiske reference.

Kapitel fire analyserer skoleledere, lærere og pædagogers oplevelser af skolehjemsamarbejdet, hvor vi også sammenligner niveauet af forældre-kommunikation i Kalundborg Kommune med niveauet i følgeforskningen. Endelig undersøger vi, om der er sammenhæng mellem skolernes oplevelse af forældresamarbejdet og nogle af de baggrundsforhold hos forældrene, vi analyserer i kapitel 2. Tilsammen giver det os et fingerpeg om, hvorvidt forældresamarbejdet i et vist omfang kan være en (del)forklaring på elevresultaterne i kommunens folkeskoler.

2 Elevgrundlaget i Kalundborg Kommunes 9. klasser

En række undersøgelser viser, at elevernes socioøkonomiske baggrund har betydning for deres trivsel og faglige resultater (Dammeyer, 2017; Jeynes, 2012). Vi undersøger derfor i dette kapitel den socioøkonomiske baggrund blandt Kalundborg Kommunes 9. klasse-elever set over en treårig periode. Kun elever, der har gennemført minimum fire af de otte bundne prøver i 9. klasse, indgår i analysen, da det er denne elevgruppe, der indgår i analyserne i næste kapitel, hvor det faktiske gennemsnit sammenholdes med det forventede gennemsnit (socioøkonomisk reference). Konkret besvarer kapitlet første undersøgelsesspørgsmål:

1. *Hvad karakteriserer 9. klasse-eleverne i Kalundborg Kommunes folkeskoler sammenlignet med andre folkeskoler i hele Danmark samt frie og private grundskoler i Kalundborg Kommune, og er der forskel på elevgrundlaget i de forskellige skoletyper?*

Kapitlets hovedkonklusioner

9. klasse-eleverne på Kalundborg Kommunes folkeskoler har dårligere socioøkonomiske forudsætninger for at opnå gode karakterer ved afgangseksamen sammenlignet med elever fra andre folkeskoler i Danmark

- Forældre til 9. klasse-elever på folkeskolerne i Kalundborg har et signifikant kortere uddannelsesniveau, lavere indkomster og mindre tilknytning til arbejdsmarkedet sammenlignet med forældre til 9. klasselever på andre folkeskoler i Danmark.
- En lavere andel 9. klasse-elever på folkeskolerne i Kalundborg Kommune kommer fra hjem med et samboende par, flere har modtaget specialundervisning, flere har udviklings- eller adfærdsforstyrrelser, og flere har indlæringsvanskeligheder sammenlignet med 9. klasselever på andre folkeskoler i Danmark.
- I forhold til resten af landet, er der imidlertid en lavere andel af eleverne i Kalundborg Kommunes folkeskoler, som har ikke-vestlig baggrund. Det er det eneste af de undersøgte forhold, hvor vi ser en signifikant forskel, der peger i retning af, at eleverne i Kalundborg har bedre forudsætninger end i landets øvrige kommuner.

9. klasse-eleverne på Kalundborg Kommunes folkeskoler adskiller sig signifikant fra eleverne i fri- og privatskoler i Kalundborg og har dårligere forudsætninger for at opnå gode afgangskarakterer

- 9. klasse-eleverne i folkeskolen i Kalundborg har forældre med kortere uddannelser, mindre indtægt og mindre tilknytning til arbejdsmarkedet end forældrene til fri- og privatskoleeleverne i Kalundborg. Færre elever kommer desuden fra hjem med samboende par, flere af fædrene har psykisk sygdom og flere har ikke-vestlig baggrund. Eleverne i folkeskolen har desuden flere udfordringer og modtager i højere grad særlige ydelser for at imødekomme disse sammenlignet med eleverne i fri- og privatskolerne.
- Vi finder stort set de samme forskelle mellem folkeskoleelever og fri- og privatskoleelever i Kalundborg, som når vi sammenligner folkeskoler med fri- og privatskoler i resten af landet – forskellene mellem skoletyper er dog generelt noget større i Kalundborg Kommune.

Kapitlet indleder med en karakteristik af 9. klasse-elever på Kalundborg Kommunes folkeskoler, sammenlignet med andre folkeskoleelever i Danmark, hvorefter vi sammenligner folkeskoleelever med elever på fri- og privatskoler i Kalundborg Kommune.

2.1 Karakteristika for Kalundborg Kommunes folkeskoleelever

I Tabel 2.1 har vi sammenlignet folkeskoleleverne i Kalundborg Kommunes 9. klasser med 9. klasse-eleverne i landets øvrige folkeskoler for skoleårene 2016/2017, 2017/2018 og 2018/2019 på en række forhold, som i tidligere analyser har vist sig at have betydning for elevers karaktergennemsnit (Bogetoft & Wittrup, 2011). De karakteristika, hvor forskellen mellem Kalundborg Kommune og resten af landet er statistisk signifikant – dvs. hvor forskellen ikke blot kan tilskrives tilfældige udsving i data – er farvet lyserøde.

Tabel 2.1 Socioøkonomisk baggrund for 9. klasse-elever i Kalundborg Kommunes folkeskoler sammenlignet med landets øvrige folkeskoler (skoleårene 2016/17-2018/19)

	Kalundborg Kommunes Folkeskoler (1)	Danmarks øvrige Folkeskoler (2)	Forskel mellem (1) og (2)
FORÆLDRES UDDANNELSE			
Andel hvis forældres højeste uddannelse er grundskole	0,09	0,06	0,03***
Andel hvis forældres højeste uddannelse er en gymnasial uddannelse	0,01	0,02	-0,01
Andel hvis forældres højeste uddannelse er en erhvervsfaglig uddannelse	0,49	0,36	0,13***
Andel hvis forældres højeste uddannelse er en kort videregående uddannelse	0,08	0,07	0,01
Andel hvis forældres højeste uddannelse er en mellemlang videregående uddannelse	0,23	0,27	-0,04**
Andel hvis forældres højeste uddannelse er en lang videregående uddannelse	0,06	0,17	-0,11***
FORÆLDRES INDKOMST			
Andel hvis far har en lønindkomst på under 200.000 kr.	0,22	0,21	0,01
Andel hvis far har en lønindkomst på 200.000-300.000 kr.	0,05	0,05	0,00
Andel hvis far har en lønindkomst på 300.000-400.000 kr.	0,17	0,17	0,00
Andel hvis far har en lønindkomst på 400.000-500.000 kr.	0,21	0,19	0,02
Andel hvis far har en lønindkomst på over 500.000 kr.	0,30	0,34	-0,04**
Andel hvis mor har en lønindkomst på under 200.000 kr.	0,29	0,26	0,03*
Andel hvis mor har en lønindkomst på 200.000-300.000 kr.	0,15	0,14	0,01
Andel hvis mor har en lønindkomst på 300.000-400.000 kr.	0,26	0,27	-0,01
Andel hvis mor har en lønindkomst på 400.000-500.000 kr.	0,16	0,18	-0,02
Andel hvis mor har en lønindkomst på over 500.000 kr.	0,13	0,14	-0,01
FORÆLDRES BESKÆFTIGELSESSITUATION			
Andel hvis far er lønmodtager eller selvstændig	0,82	0,84	-0,02
Andel hvis far modtager kontanthjælp, modtager sygedagpenge eller er arbejdsløs mere end halvdelen af året	0,05	0,06	-0,01
Andel hvis far er efterlønsmodtager, førtidspensionist eller pensionist	0,07	0,05	0,02*
Andel hvis mor er lønmodtager eller selvstændig	0,75	0,81	-0,06***
Andel hvis mor er på kontanthjælp, modtager sygedagpenge eller er arbejdsløs mere end halvdelen af året	0,14	0,11	0,03**
Andel hvis mor er efterlønsmodtager, førtidspensionist eller pensionist	0,07	0,04	0,03***

	Kalundborg Kommunes Folkeskoler (1)	Danmarks øvrige Folkeskoler (2)	Forskel mellem (1) og (2)
Andel hvis far er ledig mindre end 1 % om året	0,94	0,93	0,01
Andel hvis mor er ledig mindre end 1 % om året	0,92	0,92	0,00
FORHOLD VEDR. ELEVERNE			
Andel elever som på et tidspunkt har modtaget specialundervisning	0,14	0,08	0,06***
Andel drenge	0,51	0,51	0,00
Andel elever med ikke-vestlig oprindelse	0,07	0,10	-0,03**
Andel elever, der har været/er anbragt	0,01	0,01	0,00
Andel elever, der har fået/får forebyggende foranstaltninger	0,06	0,06	0,00
Andel elever med en funktionsnedsættelse knyttet til bevægeapparatet	0,02	0,02	0,00
Andel elever med adfærdsforstyrrelser	0,05	0,02	0,03***
Andel elever med indlæringsvanskeligheder	0,01	-	-
Andel elever med udviklingsforstyrrelser	0,01	-	-
Andel elever med autismespektrumforstyrrelser	0,01	0,01	0,001
Andel elever med psykiske lidelser	0,02	0,03	-0,01
ANDRE FORHOLD VEDR. FORÆLDRENE			
Andel elever, som er hjemmeboende hos et par ¹⁾	0,70	0,75	-0,05***
Andel elever, hvis far har en psykisk lidelse	0,09	0,07	0,02
Andel elever, hvis mor har en psykisk lidelse	0,11	0,12	-0,01
N i alt	982	123.018	

Anm.: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001. Jo flere stjerner, jo mere signifikant. Analyserne, der ligger til grund for denne tabel, bygger på 982 9. klasse-elever i Kalundborg Kommunes folkeskole og 123.018 9. klasse-elever i folkeskoler i de resterende kommuner på tværs af skoleårene 2016/2017, 2017/2018 og 2018/2019. Andelenes summer ikke i alle tilfælde til 1. I disse tilfælde skyldes det, at den givne karakteristika er ukendt for barnet eller dets forældre. Opgørelsen er alene baseret på elever, der har gennemført minimum fire af de otte bundne prøver i 9. klasse, da det er denne elevgruppe, der indgår i analyserne i næste kapitel, hvor det faktiske gennemsnit sammenholdes med det forventede gennemsnit (socioøkonomisk reference).

Note: ¹⁾ Eleven bor enten med begge sine forældre, med sin mor og mors partner eller med sin far og fars partner.

Kilde: Egne analyser på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Det fremgår af Tabel 2.1, at særligt i forhold til **forældrenes uddannelsesniveau** er der forskel på folkeskoleeleverne i Kalundborg og i resten af landet. Der er på folkeskolerne i Kalundborg færre forældre med en lang eller mellemlang videregående uddannelse, og flere har en erhvervsfaglig uddannelse eller grundskolen som højeste uddannelsesniveau. Begge forskelle er statistisk signifikante. Der er således en større andel elever, hvis forældres højeste uddannelse er grundskole, sammenlignet med elever i landets øvrige kommuner (9 % mod 6 %), og en større andel har forældre med en erhvervsfaglig uddannelse som højeste uddannelsesniveau (49 % mod 36 %). Knap så stor forskel ser vi i andelen af forældre, hvis højeste uddannelse er en mellemlang videregående uddannelse, hvilket gælder 23 % elever i Kalundborg Kommunes folkeskoler mod 27 % for øvrige kommuner. Der er til gengæld en markant forskel på andelen af elever, hvis forældre har en lang videregående uddannelse som højeste uddannelsesniveau. Det gælder 17 % på landsplan mod 6 % i Kalundborg Kommune. Forskellene i forældrenes uddannelsesniveau peger i retning af, at forældrene i Kalundborg Kommunes folkeskoler har markant dårligere forudsætninger for at hjælpe deres børn til at opnå gode karakterer i 9. classes afgangsprøver, end det er tilfældet i landets øvrige folkeskoler.

Vi finder desuden mindre signifikante forskelle i **indkomstniveauet for forældrene** til folkeskoleelever i 9. klasse. Det fremgår af Tabel 2.1

Tabel 2.1 viser, at en lidt mindre andel af fædre i Kalundborg er højt lønnede sammenlignet med resten af landet, mens en lidt større andel af mødre i Kalundborg er lavtlønnede. 30 %

af fædrene i Kalundborg tjener over 500.000 kr. om året, mens det på landsplan gælder 34 % af elevernes fædre. Andelen af elevernes mødre, der tjener under 200.000 kr. om året, er i Kalundborg 29 %, mens den på landsplan er 26 %.

Der er ofte en positiv sammenhæng mellem uddannelsesniveau og indkomstniveau, og de forskelle vi finder i forældrenes uddannelsesniveau og indkomst, når eleverne i Kalundborg Kommunes folkeskoler sammenlignes med resten af landet, peger da også i den retning. Vi ser mere markante forskelle for indkomst end for uddannelse. En mulig forklaring kan være, at lønniveauet for de kortere uddannelser er højere i Kalundborg end i resten af landet, men det ser generelt ikke ud til at være tilfældet. Når vi sammenligner lønindkomsten for forældrene i de forskellige uddannelseskategorier, ser vi tværtimod, at mødre, der har grundskole som højeste uddannelse, har en signifikant lavere indkomst i Kalundborg Kommune sammenlignet med resten af landet. Dog har mødre med mellemlang videregående uddannelse og fædre med erhvervsuddannelse en signifikant højere indkomst i Kalundborg Kommune sammenlignet med landets øvrige kommuner, men det er som nævnt ikke en generelt tendens (se evt. Bilagstabel 1.2 og Bilagstabel 1.3 for en oversigt over lønforskellene).

Der er også statistisk signifikant forskel på folkeskoleeleverne i Kalundborg kommune sammenlignet med resten af landet, når det gælder **forældrenes beskæftigelsessituation**, og særligt mødrenes. En større andel har en mor på efterløn, førtidspension eller pension (4 % mod 7 %), en større andel mødre er på kontanthjælp, modtager sygedagpenge eller har været arbejdsløse mere end halvdelen af året (14 % mod 11 %) og en lavere andel mødre er lønmodtagere eller selvstændige sammenlignet med resten af landet (75 % mod 81 %). Det samlede billede af forældrenes forsørgelsesgrundlag peger således også i retning af, at eleverne i Kalundborg Kommunes folkeskoler er mindre gunstigt stillet set i forhold til resten af landet.

Vi finder for **øvrige forældreforhold** kun to signifikante forskelle: Andelen af 9. klasse-elever, som bor hjemme hos et samboende par, er således lidt mindre i Kalundborg Kommune (70 %) end i resten af landet (75 %). Alt andet lige peger det i retningen af, at der for Kalundborg Kommunes folkeskoleelever er lidt færre voksenressourcer tilstede i hjemmet til at understøtte skolegangen sammenlignet med landets øvrige kommuner, om end forskellen ikke er markant.

Vi har desuden undersøgt nogle **forhold vedrørende eleverne** selv. Kalundborg Kommunes 9. klasse-elever skiller sig på flere af de parametre ud ved i højere grad at have særlige udfordringer. Det gælder således for 5 % af eleverne i Kalundborg Kommunes 9. klasser, at de har adfærdsforstyrrelser, mens det samme kun gælder 2 % på landsplan. Hvor det på landsplan er 1 ud af 50 elever, er det altså 1 ud af 20 elever i Kalundborg Kommune. I forhold til udviklingsforstyrrelser og indlæringsvanskeligheder er der en lille forskel i retning af, at Kalundborg Kommunes elever i højere grad har udfordringer med indlæring i forhold til resten af landet, hvor andelen er så lille, at den ikke kan vises. Der er imidlertid en meget signifikant forskel på andelen af 9. klasse-elever, der har modtaget specialundervisning. Det gælder således for 14 % i Kalundborg Kommune, men kun for 8 % i resten af landet. Vi ser ingen signifikante forskelle i andelen af elever, der modtager særlige ydelser på det sociale område (anbringelser uden for hjemmet eller forebyggende foranstaltninger).

Derudover er der en lidt mindre andel af 9. klasse-eleverne, der har en ikke-vestlig baggrund i Kalundborg Kommune sammenlignet med resten af landet (7 % mod 10 %). Tidligere forskning peger på, at elever med ikke-vestlig baggrund klarer sig dårligere fagligt end øvrige elever, og vi kan på det parameter forvente, at eleverne Kalundborg Kommunes folkeskoleelever har lidt bedre forudsætninger for at få gode resultater i afgangsprøverne. Det er imidlertid det eneste

forhold, hvor vi finder en signifikant forskel, der peger i retning af, at Kalundborg Kommunes elever har bedre forudsætninger end elever i resten af landet.

Vi underøger i næste afsnit forskelle i karakteristika mellem Kalundborg Kommunes elever i henholdsvis folkeskolen og frie og private grundskoler.

2.2 Sammenligning af elevgrundlaget for forskellige skoletyper i Kalundborg Kommune

Tabel 2.2 viser baggrundsforhold for 9. klasse-elever på henholdsvis folkeskoler og frie og private grundskoler i Kalundborg Kommune for skoleårene 2016/2017, 2017/2018 og 2018/2019. De parametre, hvor forskellen mellem folkeskolerne og fri- og privatskoler i Kalundborg Kommune er statistisk signifikante – dvs. hvor forskellen ikke blot kan tilskrives tilfældige udsving i data – er farvet lyserøde. På den måde kan vi undersøge, om der er en tendens til, at fri- og privatskolernes elever har en mere ressourcestærk baggrund end folkeskolernes elever

Tabel 2.2 Socioøkonomiske baggrundsvariable for de forskellige skoletyper i Kalundborg Kommune. Elever i 9. klasse i skoleårene 2016/2017, 2017/2018 og 2018/2019.

Baggrundsvariable	Kalundborg Kommune		
	(1) Folkeskoler	(2) Frie og private grundskoler	Forskel ml. (1) og (2)
FORÆLDRES UDDANNELSESLEVEL			
Andel hvis forældres højeste uddannelse er grundskole	0,09	0,02	0,07***
Andel hvis forældres højeste uddannelse er en gymnasial uddannelse	0,01	0,02	-0,01
Andel hvis forældres højeste uddannelse er en erhvervsfaglig uddannelse	0,49	0,40	0,09**
Andel hvis forældres højeste uddannelse er en kort videregående uddannelse	0,08	0,10	-0,02
Andel hvis forældres højeste uddannelse er en mellemlang videregående uddannelse	0,23	0,35	-0,12***
Andel hvis forældres højeste uddannelse er en lang videregående uddannelse	0,06	0,11	-0,05**
FORÆLDRES INDKOMSTLEVEL			
Andel hvis far har en lønindkomst på under 200.000 kr.	0,22	0,21	0,01
Andel hvis far har en lønindkomst på 200.000-300.000 kr.	0,05	0,04	0,01
Andel hvis far har en lønindkomst på 300.000-400.000 kr.	0,17	0,14	0,03
Andel hvis far har en lønindkomst på 400.000-500.000 kr.	0,21	0,19	0,02
Andel hvis far har en lønindkomst på over 500.000 kr.	0,30	0,40	-0,10**
Andel hvis mor har en lønindkomst på under 200.000 kr.	0,29	0,21	0,08**
Andel hvis mor har en lønindkomst på 200.000-300.000 kr.	0,15	0,13	0,02
Andel hvis mor har en lønindkomst på 300.000-400.000 kr.	0,26	0,26	0,00
Andel hvis mor har en lønindkomst på 400.000-500.000 kr.	0,16	0,24	-0,08***
Andel hvis mor har en lønindkomst på over 500.000 kr.	0,13	0,15	-0,02
FORÆLDRES BESKÆFTIGELSESSITUATION			
Andel hvis far er lønmodtager eller selvstændig	0,82	0,90	-0,08***

BaggrundsvARIABLE	Kalundborg Kommune		
Andel hvis far modtager kontanthjælp, modtager sygedagpenge eller er arbejdsløs mere end halvdelen af året	0,05	0,03	0,02
Andel hvis far er efterlønsmodtager, førtidspensionist eller pensionist	0,07	0,02	0,05**
Andel hvis mor er lønmodtager eller selvstændig	0,75	0,87	-0,12***
Andel hvis mor modtager kontanthjælp, modtager sygedagpenge eller er arbejdsløs mere end halvdelen af året	0,14	0,06	0,08***
Andel hvis mor er efterlønsmodtager, førtidspensionist eller pensionist	0,07	0,05	0,02
Andel hvis far er ledig mindre end 1 % om året	0,94	0,96	-0,02
Andel hvis mor er ledig mindre end 1 % om året	0,92	0,95	-0,04
ANDRE FORHOLD VEDR. FORÆLDRENE			
Andel elever, som er hjemmeboende hos et par ¹⁾	0,70	0,77	-0,07*
Andel elever hvis far har en psykisk lidelse	0,09	0,04	0,05*
Andel elever hvis mor har en psykisk lidelse	0,11	0,08	0,03
FORHOLD VEDR. ELEVERNE			
Andel drenge	0,51	0,51	0,00
Andel elever, som på et tidspunkt har modtaget specialundervisning	0,14	0,06	0,08***
Andel elever med ikke-vestlig oprindelse	0,07	0,02	0,05***
Andel elever, der har været/er anbragt	0,01	-	-
Andel elever der har fået/får forebyggende foranstaltninger	0,06	0,02	0,04**
Andel elever med en funktionsnedsættelse knyttet til bevægeapparatet	0,02	0,03	-0,01
Andel elever med adfærdsforstyrrelser	0,05	0,02	0,03*
Andel elever med indlæringsvanskeligheder	0,01	-	-
Andel elever med udviklingsforstyrrelser	0,01	-	-
Andel elever med autismespektrumforstyrrelser	0,01	-	-
Andel elever med psykiske lidelser	0,02	0,03	-0,01
N i alt	982	382	

Anm.: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001. Jo flere stjerner, jo mere signifikant er forskellen. Analyserne i denne tabel bygger på 1.365 9. klasse-elever i Kalundborg Kommune på tværs af skoleårene 2016/2017, 2017/2018 og 2018/2019. Andelen summer ikke i alle tilfælde til 1. I disse tilfælde skyldes det, at den givne karakteristika er ukendt for barnet eller dets forældre. '-' angiver, at der er for få observationer i cellen til at kunne angive andelen, der er tale om.

Note: ¹⁾ Eleven bor enten med begge sine forældre, med sin mor og mors partner eller med sin far og fars partner.

Kilde: Egne analyser på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Der er en række signifikante forskelle på **forældrenes uddannelsesniveau**, når vi sammenligner Kalundborg Kommunes folkeskoleelever med eleverne i kommunens fri- og privatskoler. De peger alle i retningen af, at eleverne i folkeskolen er væsentligt dårligere stillet end eleverne på fri- og privatskolerne, når det kommer til deres forældres uddannelsesniveau og dermed forudsætninger for at hjælpe eleverne fagligt. Særligt bemærkelsesværdigt er det, at mere end hver 11. elev i kommunens folkeskoler har forældre, hvis højeste uddannelse er grundskolen (svarende til 9 %), mens det blot gælder 1 ud af 50 elever i fri- og privatskolerne (svarende til 2 %). Der er desuden signifikant flere elever i folkeskolen, hvis forældre har en erhvervsfaglig uddannelse (49 % mod 40 %), og signifikant færre elever i folkeskolen, hvis elever har en mellemlang videregående uddannelse (23 % mod 35 %). Der er ligeledes stor forskel på andelen af elever, hvis forældre har en lang videregående uddannelse – det gælder således 6 % i folkeskolerne, men 11 % af eleverne i fri- og privatskolerne, dvs. næsten dobbelt så mange.

Når vi sammenligner **forældrenes indkomstniveau**, finder vi også her, at forældrene til eleverne i folkeskolen samlet set er dårligere stillet end forældrene til elever i fri- og privatskoler. Der er ikke signifikant forskel for alle indkomstniveauer, og billedet er derfor ikke en fuldstændigt entydigt, men vi ser dog, at der i folkeskolen er en lavere andel af fædre, der tjener mere end 500.000 kr. årligt, og en lavere andel af mødre, der tjener 400.000-500.000 kr. årligt, samtidigt med at flere mødre er i lavindkomstgruppen (mindre end 200.000 kr. årligt).

Den samme forskel finder vi i en sammenligning af **forældrenes beskæftigelsessituation**. I Kalundborg Kommunes folkeskoler er der således mere end tre gange så mange elever, hvis far er førtidspensionist, efterlønsmodtager eller pensionist sammenlignet med fri- og privatskolerne (7 % mod 2 %), og mere end to gange så mange, hvis mor er på kontanthjælp, sygedagpenge eller er arbejdsløs mere end halvdelen af året (14 % mod 6 %). Omvendt er der lidt færre elever i folkeskolen, hvis far eller mor er lønmodtager frem for selvstændig sammenlignet med fri- og privatskoleeleverne. For fædrenes vedkommende er det 82 % mod 90 %, for mødrenes vedkommende 75 % mod 87 %.

Vi finder også forskelle mellem Kalundborg Kommunes Folkeskoler og fri- og privatskoler for **andre forhold vedrørende forældrene**, der peger i retning af, at folkeskoleelevernes forældre har dårligere forudsætninger for eller færre ressourcer til at understøtte skolegangen. Der er lidt færre elever i folkeskolerne, som kommer fra et hjem med et samboende par (70 % mod 77 %). Derudover er der over dobbelt så mange af folkeskolernes elever, der har en far med psykisk sygdom sammenlignet med fri- og privatskolerne (9 % mod 4 %).³

Når det gælder **forhold vedrørende eleverne** selv, ser vi også en forskel i forhold til, at folkeskolens elever sammenlignet med eleverne i fri- og privatskolerne har flere udfordringer og i højere grad modtager særlige ydelser for at imødekomme disse. I Kalundborg Kommunes folkeskoler er det således 1 ud af 20 elever, der har adfærdsforstyrrelser, mens det kun gælder 1 ud af 50 elever i fri- og privatskolerne.

Vi ser derimod meget signifikante forskelle i andelen af elever, der har modtaget specialundervisning eller forebyggende foranstaltninger, når vi sammenligner 9. klasse-elever i Kalundborg Kommunes folkeskole med fri- og privatskoler. Hvor 6 % af eleverne i fri- og privatskolerne på et tidspunkt har modtaget specialundervisning, gælder det 14 % af eleverne i folkeskolerne. For forebyggende foranstaltninger gælder det, at tre gange så mange elever i Folkeskolerne som i fri- og privatskolerne på et tidspunkt har modtaget denne type ydelser (6 % mod 2 %).

Fri- og privatskolerne har også under en tredjedel så mange elever med ikke-vestlig baggrund, som det er tilfældet i folkeskolerne (2 % mod 7 %).

De signifikante forskelle mellem Kalundborg Kommunes folkeskoler og fri- og privatskoler peger i retning af, at eleverne i folkeskolen har dårligere forudsætninger for at opnå gode afgangskarakterer end eleverne i fri- og privatskolerne. 9. klasse-eleverne i folkeskolen i den treårige periode, vi undersøger, har således forældre med kortere uddannelser, mindre indtægt og mindre tilknytning til arbejdsmarkedet end forældrene til fri- og privatskoleeleverne. Færre elever kommer fra hjem med samboende par, flere af fædrene har psykisk sygdom, og flere har ikke-vestlig baggrund. Eleverne i Folkeskolen har desuden flere udfordringer og modtager

³ Forskellene vedrørende samboende par og psykisk sygdom hos fædrene er ikke statistisk signifikante på samme niveau som de øvrige nævnte forhold, hvilket betyder, at resultatet kan skyldes tilfældigheder i data (det er dog stadig ikke ret sandsynligt). Den lavere signifikans kan i forhold til forskellen om samboende par skyldes, at forskellen trods alt ikke er større, og i forhold til spørgsmålet om psykisk sygdom kan det skyldes, at det samlet set tæller relativt få mennesker.

i højere grad ydelser for at imødekomme disse sammenlignet med eleverne i fri- og privatskoler.

Stort set alle de ovenfor nævnte forskelle mellem folkeskoleelever og fri- og privatskoleelever, som vi finder for Kalundborg Kommune, finder vi også, når vi sammenligner folkeskoler med fri- og privatskoler i resten af landet – forskellene mellem skoletyper er dog generelt noget større i Kalundborg Kommune (se evt. Bilagstabel 1.1).

3 Socioøkonomisk reference

Folkeskolerne i Kalundborg Kommune har nogle år ligget under deres socioøkonomiske reference, og deres løfteevne er udfordret. Det kan ifølge Kalundborg Kommune skyldes, at udregningen af den socioøkonomiske reference ikke tager højde for en række forhold, som er med til at gøre elevgrundlaget svagere, end det fremtræder i Børne- og Undervisningsministeriets beregninger. Kapitlet undersøger denne formodning nærmere.

Vi undersøger mere konkret den socioøkonomiske reference for Kalundborg Kommunes folkeskoler samt private og frie grundskoler. Vi beregner skolernes socioøkonomiske reference og undersøger, om tilføjelsen af en række forhold, der ikke er medtaget i Børne- og Undervisningsministeriets nuværende model for den socioøkonomiske reference, men som ville forventes at influere folkeskoleelevernes faglige præstationer, ændrer ved den socioøkonomiske reference for kommunens folkeskoler. Konkret besvarer dette kapitel det andet undersøgelsesspørgsmål:

2. *Er der indikationer, på at kommunens socioøkonomiske reference (forventningen til elevernes karaktergennemsnit beregnet ud fra deres baggrund) er anderledes end beregnet ud fra de nationale målinger, når der medtages yderligere faktorer?*

Skolernes socioøkonomiske reference

Den socioøkonomiske reference udtrykker, hvilket karaktergennemsnit eleverne kan forventes at opnå med udgangspunkt i elevernes socioøkonomiske baggrund, og sammenholder det med, hvilket karaktergennemsnit eleverne faktisk opnår (Børne- og Undervisningsministeriet, 1). Forskellen mellem den socioøkonomiske reference og det faktisk opnåede karaktergennemsnit udgør løfteevnen. Hvis skolerne har en god løfteevne, opnår eleverne et højere gennemsnit end elever på landsplan med lignende baggrundsforhold. Har skolerne derimod en dårlig løfteevne, betyder det, at eleverne opnår et lavere gennemsnit end elever på landsplan med lignende baggrundsforhold.

Kapitlets hovedkonklusioner

Eleverne i Kalundborg Kommunes folkeskoler klarer sig generelt dårligere end elever med samme baggrundsforhold på landsplan

Beregningerne af den socioøkonomiske reference med inddragelse af samme baggrundsforhold, som Børne- og Undervisningsministeriet anvender, viser, at flertallet af folkeskolerne i Kalundborg Kommune har en negativ løfteevne. Det betyder, at eleverne har et signifikant lavere karaktergennemsnit end elever på landsplan med lignende baggrundsforhold. Eleverne på kommunens fri- og privatskoler har overvejende et karaktergennemsnit som elever på landsplan med lignende baggrundsforhold.

Den socioøkonomiske reference for eleverne i 9. klasse på Kalundborg Kommunes folkeskoler er generelt højere end elevernes faktiske karaktergennemsnit, uanset hvilke baggrundsforhold der inkluderes i beregningerne.

Både når vi inkluderer flere baggrundsforhold, end der er medtaget i Børne- og Undervisningsministeriets beregninger, og når vi alene laver beregningerne på baggrund af forældrenes uddannelsesniveaue, finder vi, at forskellen mellem den socioøkonomiske reference og de faktiske karaktergennemsnit i de fleste tilfælde er uændret, men for

Kapitlets hovedkonklusioner

nogle skoler, særligt folkeskoler, også er sænket en smule. Eleverne i Kalundborg Kommunes folkeskoler, klarer sig dog stadig dårligere end elever på landsplan med lignende baggrundsforhold.

Kalundborg Kommunes elever i folkeskoler og private og frie grundskoler opnår samlet set et signifikant lavere karaktergennemsnit end elever på landsplan med lignende baggrundsforhold

Beregningerne af den socioøkonomiske reference på kommuneniveau viser, at eleverne på Kalundborg Kommunes skoler (alle skoletyper) samlet set opnår et lavere karaktergennemsnit end elever på landsplan med lignende forhold. Fri- og privatskolerne opnår et karaktergennemsnit på niveau med elever på landsplan med lignende baggrundsforhold, mens eleverne på kommunens folkeskoler opnår et karaktergennemsnit, der er lavere end gennemsnittet for elever på landsplan med lignende baggrundsforhold

Kapitlet indleder med at beregne den socioøkonomiske reference for alle Kalundborg Kommunes folkeskoler samt fri- og privatskoler med udgangspunkt i de samme baggrundsforhold, som Børne- og Undervisningsministeriet anvender i deres beregning. Dernæst gentager vi beregningerne for de enkelte skoler i Kalundborg Kommune, hvor vi inddrager en række nye baggrundsforhold.

3.1 Beregning af den socioøkonomiske reference

Vi beregner en treårig socioøkonomiske reference for alle landets folkeskoler samt fri- og privatskoler. Vi har så vidt muligt forsøgt at definere faktorerne på samme måde som Børne- og Undervisningsministeriet for at genskabe deres beregninger af den socioøkonomiske reference. Vi sikrer dermed samme udgangspunkt, inden vi inkluderer flere baggrundsforhold i beregningerne. Baggrundforhold består af forhold, som skolen ikke har direkte indflydelse på, og omhandler blandt andet forældrenes uddannelsesmæssige baggrund, økonomiske forhold og herkomst (se evt. kapitel 2). Boks 3.1 viser de baggrundsforhold, der indgår⁴.

Boks 3.1 Baggrundsforhold inkluderet i beregningen af den socioøkonomiske reference

- Elevens køn
- Elevens alder
- Elevens herkomst og oprindelsesland
- Forældrenes højeste fuldførte uddannelse
- Forældrenes arbejdsmarkedsstatus
- Forældrenes lønindkomst
- Forældrenes ledighedsgrad
- Familietype
- Antal børn og placering i børneflokk
- Interaktion mellem forældrenes højeste fuldførte uddannelse og elevens herkomst
- Interaktion mellem elevens køn og herkomst
- Andelen af ikkevestlige elever på skolen
- Andelen af elever på skolen med forældre med en mellemlang eller lang videregående uddannelse.

⁴ Se Bilag 1 for en detaljeret gennemgang af, hvordan de forskellige baggrundsforhold er opgjort,

For hver enkelt elev beregner vi elevens faktiske karaktergennemsnit på baggrund af elevens karakterer i de otte bundne prøver i 9. klasse⁵. Kun elever, der har aflagt minimum fire af disse prøver får beregnet et gennemsnit. Elever, der slet ikke tager prøver, er dermed ikke medtaget. VIVE har dog i en tidligere analyse vist, at andelen af eleverne, der går op til afsluttende eksamen i 9. klasse i perioden 2014-2016 i Kalundborg Kommune, ikke afviger fra gennemsnittet i resten af landet, når der er kontrolleret for elevernes socioøkonomiske baggrund (Wittrup, 2017). Vi estimerer elevens socioøkonomiske reference ved brug af en såkaldt multilevel-regressionsmodel (se Bilag 1 for en detaljeret gennemgang af metoden).

Tabel 3.1 viser det gennemsnitlige faktiske karaktergennemsnit og den socioøkonomiske reference for folkeskolerne og fri- privatskolerne i Kalundborg Kommune. Det fremgår, at folkeskolerne i Kalundborg Kommune generelt har et signifikant lavere karaktergennemsnit, end hvad de burde have ud fra den socioøkonomiske reference. Kun for én af skolerne – Nyrupskolen – er forskellen mellem det faktiske karaktergennemsnit og det forventede karaktergennemsnit (den socioøkonomiske reference) ikke statistisk signifikant, og resultatet er dermed på niveau med det forventede.

Tabel 3.1 Treårig socioøkonomisk reference for Kalundborg Kommunes folkeskoler samt private og frie grundskoler. Gennemsnit af de otte bundne prøvefag. Skoleårene 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019.

Skolenavn	Faktisk karaktergennemsnit	Socioøkonomisk reference	Forskel	Signifikant
Folkeskoler				
Firhøjskolen	5,7	6,4	-0,7	Ja
Gørlev Skole	4,9	5,9	-1,0	Ja
Hvidebækskolen	5,2	6,2	-1,0	Ja
Høng Skole	6,0	6,6	-0,6	Ja
Kirke-Helsing Skole	4,6	5,6	-1,0	Ja
Nyrupskolen	7,0	7,2	-0,2	Nej
Rynkevangskolen	5,9	6,4	-0,5	Ja
Skolen på Herredsåsen	6,5	7,0	-0,5	Ja
Svebølle Skole	5,3	6,0	-0,7	Ja
Frie og private grundskoler				
Bregninge-Bjergsted Friskole	7,0	7,1	-0,1	Nej
Friskolen og Idrætsefterskolen Ubby	6,2	6,5	-0,3	Nej
Højbo Friskole	6,9	7,2	-0,3	Nej
Høng Privatskole	6,9	7,0	-0,1	Nej
Kalundborg Privatskole	7,0	7,5	-0,5	Ja
Sæby-Hallenslev Friskole	7,4	7,4	0,0	Nej
Tømmerup Fri- og Efterskole	6,7	7,1	-0,4	Nej
Vinde Helsing Friskole	8,4	7,7	0,7	Ja

Anm.: Tabellens resultater er fremkommet ved en multilevel-regressionsmodel på baggrund af data om elever i 9. klasse på folkeskoler og frie og private grundskoler i skoleårene 2016/2017, 2017/2018 og 2018/2019. I modellen inkluderes oplysninger om elevernes køn, alder, herkomst og oprindelsesland, placering i børneflokket, familietype, forældrenes uddannelsesbaggrund, løn, arbejdsmarkedsstatus og ledighedsgrad. Modellen indeholder også interaktioner mellem forældrenes uddannelse og, om eleven er af vestlig eller ikke-vestlig herkomst, og interaktioner mellem køn og herkomst. Andelen af elever på skolen med ikke-vestlig herkomst og andelen af elever på skolen, hvis forældre har en mellemlang eller lang videregående uddannelse, er også inkluderet. For en beskrivelse af, hvordan disse variable er defineret, se Bilag 1.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

⁵ De otte bundne prøver er dansk læsning, dansk mundtligt, dansk retskrivning, dansk skriftligt, engelsk mundtligt, matematik problemløsning, matematik færdigheder og fællesprøve i fysik/kemi, biologi og geografi.

For fri- og privatskolerne er forskellene overvejende ikke statistisk signifikante. Det vil sige, at eleverne på fri- og privatskolerne generelt har et karaktergennemsnit som elever på landsplan med lignende baggrundsforhold. Kun eleverne på Kalundborg Privatskole klarer sig statistisk signifikant dårligere end elever på landsplan med lignende baggrundsforhold, mens Vinde Helsing Friskoles elever klarer sig signifikant bedre.

Vi finder overvejende samme resultater, når vi sammenligner vores beregninger med beregninger foretaget af Børne- og Undervisningsministeriet (se Bilagstabel 1.5). Både i det faktiske karaktergennemsnit, den socioøkonomiske reference og beregningen af forskellen mellem de to. Der er mindre forskelle, hvilket kan skyldes, at nogle variable ikke er defineret på præcis samme måde som de øvrige. De små forskelle kan også skyldes, at vi håndterer elever med manglende baggrundsoplysninger forskelligt. Vi når imidlertid frem til samme konklusioner, i forhold til på hvilke skoler forskellen mellem elevernes faktisk karaktergennemsnit og den socioøkonomiske reference er signifikant eller ikke.

3.1.1 Hvorfor er der ikke medtaget andre relevante baggrundsfaktorer?

Beregningerne af den socioøkonomiske reference skal tages med et vist forbehold (Børne- og Undervisningsministeriet, 2021). Der er således baggrundsforhold, som ikke er direkte målbare og/eller statistisk registrerede og derfor ikke kan inkluderes. Det gælder fx elevernes motivation, venners og andre elevers påvirkning mv. Modellen kan ikke inddrage disse forhold, hvilket kan have betydning for beregningen af den socioøkonomiske reference.

Kalundborg Kommune har en formodning om, at det er tilfældet for nogle af forholdene i Børne- og Undervisningsministeriets beregningsmodel. Kommunen oplever således, at eleverne har et dårligere afsæt for at klare sig godt i skolen end det udgangspunkt, som beregnes i den socioøkonomiske reference. Vi undersøger derfor i næste afsnit, om det er tilfældet.

3.2 Inddragelse af yderligere baggrundsoplysninger

Vi undersøger i dette afsnit, om inddragelse af en række yderligere baggrundsforhold om eleverne og deres forældre har betydning for den socioøkonomiske reference i Kalundborg Kommune. Vi undersøger dermed, om forskellen mellem skolernes karaktergennemsnit og den socioøkonomiske reference ændrer sig, når der tages højde for yderligere baggrundsoplysninger.

Vi tager udgangspunkt i modellen beskrevet i afsnit 3.1, hvortil vi tilføjer en række øvrige forhold, som potentielt kan have en betydning for elevernes faglige resultater (se boks Boks 3.2). De nye baggrundsforhold inkluderer oplysninger om, hvorvidt eleverne har modtaget eller modtager specialundervisning, og om eleverne er anbragt eller har modtaget forebyggende foranstaltninger. Vi inkluderer desuden oplysninger om, hvorvidt eleven har en række forskellige funktionsnedsættelser og diagnoser, der kan have betydning for deres faglige resultater.

Boks 3.2 Yderligere baggrundsforhold inkluderet i beregningen af den socioøkonomiske reference

- Om eleven nogensinde har modtaget specialundervisning
- Om eleven inden for de sidste tre år har modtaget specialundervisning
- Om eleven nogensinde har modtaget forebyggende foranstaltninger rettet mod eleven selv eller familien
- Om eleven inden for de seneste tre år har modtaget forebyggende foranstaltninger rettet mod eleven selv eller familien
- Om eleven er eller tidligere har været anbragt uden for hjemmet
- Om eleven er blevet anbragt uden for hjemmet inden for de seneste tre år
- Om eleven har en række funktionsnedsættelser/diagnoser:
 - Problemer med bevægeapparatet
 - Adfærdsforstyrrelser
 - Indlæringsvanskeligheder
 - Udviklingsforstyrrelser
 - Autismespektrumforstyrrelser
 - Psykiske lidelser
- Om ovenstående diagnoser er givet inden for de seneste tre år
- Om forældrene har psykiske lidelser
- Om barnet er født for tidligt
- Om barnet havde en lav fødselsvægt.

Beregninger viser, at inddragelsen af de yderligere baggrundsforhold ikke giver anledning til store ændringer i de socioøkonomiske referencer. Tabel 3.2 viser for hver enkelt skole elevernes faktiske karaktergennemsnit, den beregnede socioøkonomiske reference, forskellen på de to, og om forskellen er statistisk signifikant. For hovedparten af skolerne forbliver forskellen (dvs. løfteevnen) uændret, når vi sammenligner med forskellen beregnet i Tabel 3.1. For nogle skoler er forskellen dog blevet sænket og løfteevnen dermed minimalt forbedret. Da ændringerne imidlertid er små, har de ikke betydning for, om forskellen mellem det faktiske karaktergennemsnit og den socioøkonomiske reference er statistisk signifikant. Det er de samme skoler, hvor eleverne klarer sig signifikant dårligere end elever på landsplan med lignende baggrundsforhold.

Tabel 3.2 Treårig socioøkonomisk reference på baggrund af de initiale samt yderligere baggrundsforhold for Kalundborg Kommunes folkeskoler samt private og frie grundskoler. Gennemsnit af de otte bundne prøvfag. Skoleårene 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019

Skolenavn	Faktisk karaktergennemsnit	Socioøkonomisk reference	Forskel	Signifikant
Folkeskoler				
Firhøjskolen	5,7	6,3	-0,6	Ja
Gørlev Skole	4,9	5,9	-1,0	Ja
Hvidebækskolen	5,2	6,1	-0,9	Ja
Høng Skole	6,0	6,6	-0,6	Ja
Kirke-Helsinge Skole	4,6	5,6	-1,0	Ja
Nyrupskolen	7,0	7,1	-0,1	Nej
Rynkevangskolen	5,9	6,3	-0,4	Ja
Skolen på Herredsåsen	6,5	7,1	-0,6	Ja
Svebølle Skole	5,3	5,8	-0,5	Ja
Frie og private grundskoler				
Bregninge-Bjergsted Friskole	7,0	7,1	-0,1	Nej
Friskolen og Idrætsefterskolen Ubby	6,2	6,5	-0,3	Nej
Højbo Friskole	6,9	7,2	-0,3	Nej
Høng Privatskole	6,9	7,1	-0,2	Nej
Kalundborg Privatskole	7,0	7,6	-0,6	Ja
Sæby-Hallenslev Friskole	7,4	7,4	0,0	Nej
Tømmerup Fri- og Efterskole	6,7	7,1	-0,4	Nej
Vinde Helsinge Friskole	8,4	7,7	0,7	Ja

Anm.: Tabellens resultater er fremkommet ved en multilevel-regressionsmodel på baggrund af data om 156.659 elever i 9. klasse på folkeskoler og frie og private grundskoler i hele Danmark i skoleårene 2016/2017, 2017/2018 og 2018/2019. I modellen inkluderes oplysninger om elevernes køn, alder, herkomst og oprindelsesland, placering i børneflokkene, familietype, forældrenes uddannelsesbaggrund, løn, arbejdsmarkedsstatus og ledighedsgrad. Modellen indeholder også interaktioner mellem forældrenes uddannelse og, om eleven er af vestlig eller ikke-vestlig herkomst, og interaktioner mellem køn og herkomst. Andelen af elever på skolen med ikke-vestlig herkomst og andelen af elever på skolen, hvis forældre har en mellemlang eller lang videregående uddannelse, er også inkluderet. Derudover er der i beregningen tilføjet oplysninger om, hvorvidt eleverne er for tidligt født, om de er født med for lav vægt, anbringelser, forebyggende foranstaltninger og forskellige typer funktionsnedsættelser blandt eleverne samt oplysninger om, hvorvidt forældrene har en psykisk lidelse. For nærmere beskrivelse af, hvordan disse variable er defineret, se Bilag 1. Tabellen viser alene resultaterne for skoler i Kalundborg Kommune.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Der kan være flere årsager til, at den socioøkonomiske referencer ikke ændrer sig med inddragelse af de nye baggrundsforhold. Det kan skyldes, at de baggrundsforhold, der initialt er inkluderet i modellen, er dem der har størst betydning for elevernes faglige resultater, herunder forældrenes økonomiske forhold og uddannelsesmæssige baggrund. Desuden kan en forklaring være, at forskellen mellem 9. klasse-elever i Kalundborg Kommune og resten af landet er mest markant på fx uddannelsesniveau, hvilket allerede er inddraget i modellen. Der er en signifikant højere andel elever med adfærdsforstyrrelser, indlæringsvanskeligheder og udviklingsvanskeligheder blandt 9. klasse-elever i Kalundborg Kommune sammenlignet med resten af landet, men andelen er stadig lille, og forskellen imellem dem ligeså, at det måske ikke er nok til at slå ud i beregningerne af den socioøkonomiske reference. Dertil kommer, at andelen af anbragte elever og elever, der har fået forebyggende foranstaltninger, ikke er forskellig blandt eleverne i 9. klasse i Kalundborg Kommune og resten af landets kommuner. Til gengæld

er der en markant højere andel elever i 9. klasse i Kalundborg Kommunes folkeskoler, der på et tidspunkt har modtaget specialundervisning end i resten af landets folkeskoler.

Vi har ikke taget hensyn til en potentiel kammeratskabseffekt i beregningerne. Det vil sige betydningen af den enkelte elevs klassekammerater for elevens faglige resultater. Det kan fx have en betydning for elevens faglige resultater, hvis der er mange elever i klassen, som har vanskeligheder af den ene eller anden art, eller en høj andel af elever, som har en dårligere socioøkonomisk baggrund. Beregningerne tager heller ikke hensyn til andelen af elever i kommunen, der går på fri- og privatskoler.

3.3 Betydningen af forældrenes uddannelsesniveau og lønindkomst

I Kalundborg Kommune findes en formodning om, at der i beregningerne af den socioøkonomiske reference ikke tages tiltrækkeligt hensyn til forældrenes relativt høje lønindkomst. Vi undersøger derfor den socioøkonomiske reference, hvis vi beregner den udelukkende på baggrund af oplysninger om forældrenes uddannelsesniveau og lønindkomst. Vi sammenligner resultaterne af disse to beregninger med resultatet af den beregning, vi foretager, med samme baggrundsforhold som anvendes i Børne- og Undervisningsministeriets beregninger (jf. resultaterne i Tabel 3.1).

Tabel 3.3 viser, at den socioøkonomiske reference, der er beregnet ud fra oplysninger om forældrenes uddannelsesniveau alene (kolonne 4), ligger ganske tæt på den socioøkonomiske reference, der beregnes, når vi anvender de baggrundsforhold, som Børne- og Undervisningsministeriet anvender (kolonne 1), og den socioøkonomiske reference, der beregnes, når vi anvender de samme baggrundsforhold som Børne- og Undervisningsministeriet samt yderligere baggrundsforhold (kolonne 2). Hvis beregningen af socioøkonomisk reference alene er beregnet ud fra forældrenes lønindkomst (kolonne 3), ligger den omvendt noget længere fra den socioøkonomiske reference, som er beregnet på baggrund af alle de forhold, der indgår i Børne- og Undervisningsministeriets beregninger og beregningen på baggrund af alle baggrundsforhold. Det indikerer, at forældrenes uddannelse har større betydning i beregningen af den socioøkonomiske reference, som Børne- og Undervisningsministeriet anvender, end forældrenes lønindkomst – og at de baggrundsforhold, der tilføjes i modellen ud over uddannelse, ikke rykker så meget ved resultaterne.

Tabel 3.3 Treårig socioøkonomisk reference for Kalundborg Kommunes folkeskoler samt private og frie grundskoler. Inddragelse af uddannelsesniveau og lønindkomst alene. Skoleårene 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019

Skolenavn	Faktisk karaktergennemsnit	(1) Socioøkonomisk reference, baggrundsforhold som anvendt af BUVM	(2) Socioøkonomisk reference, alle baggrundsforhold	(3) Socioøkonomisk reference, kun lønindkomst	(4) Socioøkonomisk reference, kun uddannelse
Folkeskoler					
Firhøjskolen	5,7	6,4	6,3	6,8	6,3
Gørlev Skole	4,9	5,9	5,9	6,5	5,9
Hvidebækskolen	5,2	6,2	6,1	6,8	6,2
Høng Skole	6,0	6,6	6,6	7,0	6,6
Kirke-Helsing Skole	4,6	5,6	5,6	6,2	5,8
Nyrupskolen	7,0	7,2	7,1	7,4	7,1
Rynkevangskolen	5,9	6,4	6,3	7,0	6,3
Skolen på Herredsåsen	6,5	7,0	7,1	7,1	7,0
Svebølle Skole	5,3	6,0	5,8	6,6	6,1
Frie og private grundskoler					
Bregninge-Bjergsted Friskole	7,0	7,1	7,1	7,1	7,0
Friskolen og Idrætsefterskolen Ubby	6,2	6,5	6,5	6,9	6,5
Højbo Friskole	6,9	7,2	7,2	7,1	7,2
Høng Privatskole	6,9	7,0	7,1	7,1	7,0
Kalundborg Privatskole	7,0	7,5	7,6	7,4	7,4
Sæby-Hallenslev Friskole	7,4	7,4	7,4	7,3	7,4
Tømmerup Fri- og Efterskole	6,7	7,1	7,1	7,2	6,9
Vinde Helsing Friskole	8,4	7,7	7,7	7,7	7,5

Anm.: Tabellens resultater er fremkommet ved en multilevel-regressionsmodel på baggrund af data om 156.659 elever i 9. klasse på folkeskoler og frie og private grundskoler i hele Danmark i skoleårene 2016/2017, 2017/2018 og 2018/2019. I model 1 inkluderes alle baggrundsforhold, som indgår i Børne- og Undervisningsministeriets beregninger af den socioøkonomiske reference (jf. resultater i Tabel 3.1), i model 2 indgår alle baggrundsforhold (jf. resultater i Tabel 3.2), i model 3 indgår kun oplysninger om forældrenes løn, og i model 4 inkluderes oplysninger om forældrenes uddannelsesniveau og andelen af elever på skolen, hvis forældre har en mellemlang eller lang videregående uddannelse. For nærmere beskrivelse af, hvordan disse variable er defineret, se Bilag 1. Tabellen viser alene resultaterne for skoler i Kalundborg Kommune.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Alle analyserne i dette kapitel giver anledning til samme konklusion, nemlig at den socioøkonomiske reference for eleverne i 9. klasse på Kalundborg Kommunes folkeskoler generelt er højere end elevernes faktiske karaktergennemsnit. Både når vi inkluderer flere baggrundsforhold, end der er medtaget i Børne- og Undervisningsministeriets beregninger, og når vi alene laver beregningerne på baggrund af enkelte baggrundsforhold, finder vi, at eleverne i Kalundborg Kommunes folkeskoler klarer sig dårligere end elever på landsplan med lignende baggrundsforhold. Forskellen mellem den socioøkonomiske reference og det faktiske karaktergennemsnit forbliver i de fleste tilfælde den samme eller falder med en enkelt decimal, både når vi inddrager flere baggrundforhold, og når vi laver beregningerne ud fra forældrenes uddannelsesniveau alene.

Vi har undersøgt, om den negative løfteevne skyldes, at der er en særlig elevgruppe i Kalundborg Kommunes folkeskoler, der ikke løftes, dvs. klarer sig dårligere end forventet og dermed trækker gennemsnittet ned. Det er dog ikke tilfældet. Det gælder således for alle elevgruppen og ikke kun en særlig elevgruppe, at deres faktiske karaktergennemsnit er lavere end det, vi ville forvente ud fra deres baggrund.

Analyserne i de to foregående afsnit er foretaget på skoleniveau og viser, at særligt folkeskolerne i Kalundborg Kommune ligger under den socioøkonomiske reference, mens det samme ikke gælder kommunens fri- og privatskoler. Hvis vi foretager analysen for skolerne samlet set på kommuneniveau, får vi samme resultat: Eleverne i kommunens folkeskoler klarer sig samlet set statistisk signifikant dårligere end elever på landsplan med lignende baggrundsforhold, mens eleverne på private og frie grundskoler samlet set klarer sig som elever på landsplan med lignende baggrundsforhold. Betragtes alle eleverne i Kalundborg på tværs af skoletype sammen, klarer de sig signifikant dårligere end elever på landsplan med lignende baggrundsforhold.

4 Det oplevede forældresamarbejde

Tidligere undersøgelser peger på, at forældrenes støtte til – og engagement i – deres børns skolegang har betydning for elevernes faglige resultater. Der ses således en vis positiv effekt på elevernes trivsel og faglige resultater af indsatser, der har til formål at fremme forældrenes involvering i deres børns læring samt fremme skole-hjem-samarbejdet (Dyssegaard & Egelund, 2016). Ligeledes viser undersøgelser, at elevernes faglige resultater kan fremmes, hvis forældrene får redskaber til at understøtte børnenes læsning og får en tro på, at de kan gøre en forskel (Andersen & Nielsen, 2016; Jeynes, 2010, 2012). Doctoroff & Arnold (2017) understreger i forlængelse heraf, at forældrene spiller en afgørende rolle for at understøtte elevernes motivation og engagement for læring, hvilket i sidste ende synes at påvirke elevernes resultater i læsning. Forældrenes involvering i og understøttelse af deres børns skolegang indeholder med andre ord et potentiale for at forbedre elevernes faglige resultater.

Skoleledere i Kalundborg Kommune udtrykker et tilsvarende perspektiv i interviewene i delrapport 1, hvor det fremhæves, at manglende forældreopbakning til skolen kan være en udfordring i forhold til at styrke elevernes faglige resultater og engagement i skolen (Bjørnholt & Dodensig, 2020). Det er derfor væsentligt at se nærmere på, hvordan ledere, lærere og pædagoger på skolerne i Kalundborg Kommune mere generelt oplever disse forhold, herunder om der er en sammenhæng mellem deres oplevelser og elevernes baggrund. Kapitlet besvarer således tredje undersøgelsesspørgsmål:

3. *Hvordan vurderer lærere, pædagoger og skoleledere skole-hjem-samarbejdet i Kalundborg Kommune, og er der her en sammenhæng med forældrenes socioøkonomiske baggrund?*

Vi undersøger skole-hjem-samarbejdet med afsæt i skoleledere, lærere og pædagogers vurderinger af forældrenes engagement i skolen generelt og i forhold til skolearbejdet samt i forældre-kommunikationen. I analysen indgår modsat tidligere kapitler alle kommunens 18 skoler, mens kapitel 2 og 3 alene inkluderer de ni skoler, der har elever op til niende klasse. Vi sammenligner resultater om lærere og pædagogers kommunikation med følgeforskning vedr. folkeskolereformen, da det giver mulighed for at vurdere, hvorvidt lærere og pædagogers oplevelser i Kalundborg adskiller sig fra resten af Danmark⁶.

⁶ Vi har kun mulighed for at sammenligne med spørgsmål vedr. kommunikation, da de øvrige spørgsmål ikke er stillet til lærere og pædagoger i følgeforskningen.

Oplevelsen af forældreengagementet varierer meget på tværs af skoler, men generelt opleves den som mangelfuld.

Lederne, pædagogerne og lærerne har meget forskellige oplevelser af forældrenes engagement i børnenes skolegang, afhængigt af hvilken skole de er ansat på. På den skole, hvor der opleves størst engagement, har 74 % af medarbejderne svaret, at der er et højt eller meget højt engagement hos forældrene, mens ingen af medarbejderne har svaret dette på den skole, hvor engagementet opleves som mindst. På tværs af skolerne vurderer lærere og pædagoger imidlertid generelt, at forældrene i begrænset omfang bakker op om deres børns skolegang.

Lærerne i Kalundborg Kommune kommunikerer oftere med forældrene om elevernes trivsel, sociale forhold og faglige resultater end lærere på landsplan.

Lærerne i Kalundborg Kommune har væsentlig mere kontakt med forældrene end landets øvrige lærere fra følgeforskningen. Pædagogernes kommunikation er i vid udstrækning på niveau med pædagogerne i følgeforskningen. Både i Kalundborg Kommune og i følgeforskningen kommunikerer lærerne oftere om elevernes trivsel og sociale relationer i klassen, end de kommunikerer om faglige resultater.

Pædagoger og særligt lærere oplever forældrenes støtte til og interesse i det faglige i skolen – herunder lektier – som mangelfuld.

Få ledere, lærere og pædagoger oplever, at forældrene snakker med deres børn om, hvad de har lært i skolen, og minder dem om at lave lektier. En langt større andel oplever det modsatte – at de ikke snakker med børnene om skoledagen og ikke minder dem om at lave lektier. Op mod 40 % vurderer, at forældrene ikke kan hjælpe børnene med skolearbejdet. Samtidig kommunikerer Kalundborg Kommunens lærere mere med forældrene om netop lektier end lærerne i følgeforskningen, mens pædagogerne i Kalundborg i mindre grad gør det end i følgeforskningen.

Resultaterne tyder på, at forældrenes uddannelsesniveau og lønindkomst har en positiv sammenhæng med lærernes oplevelse af forældrenes engagement.

I overensstemmelse med tidligere forskning stiger lærernes oplevelse af forældrenes engagement, hvis andelen af forældre på skolen med en lang eller mellemlang videregående uddannelse stiger, eller når forældrenes og særligt mødrenes lønindkomst stiger. Konklusionerne skal imidlertid tages med forbehold, da få skoler indgår i analyserne.

Vi undersøger alene ledere, lærere og pædagogers *oplevelser* af de forskellige forhold, mens forældres perspektiv ikke belyses. Resultaterne skal således tages med det forbehold, at de ikke nødvendigvis er udtryk for, hvordan forældreforholdene faktisk er, men alene udtryk for, hvordan de opleves af de ansatte på kommunens folkeskoler.

4.1 Forældresamarbejdet

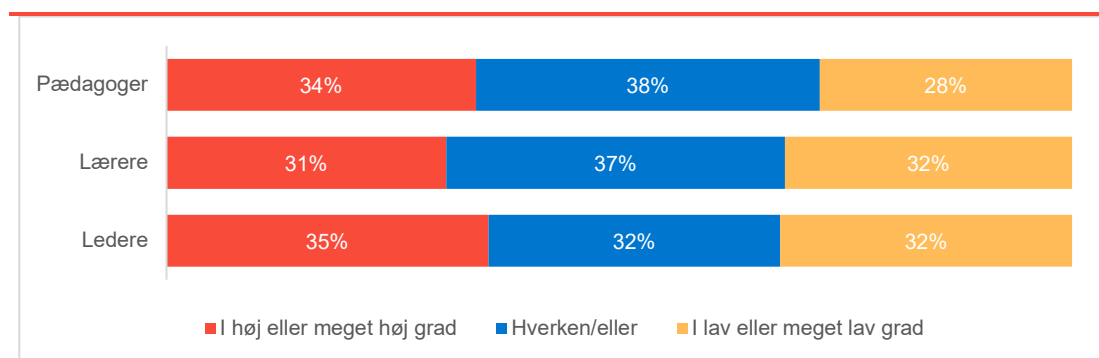
Forældrenes engagement i deres barns skolegang er vigtig for børnenes læring (Dammeyer, 2017). Vi undersøger i det nedenstående, hvordan ledere, lærere og pædagoger i Kalundborg

Kommune oplever forældrenes engagement i børnenes skolegang generelt. Vi undersøger derudover også en delmængde af skole-hjem-samarbejdet, som består i kommunikation med forældrene og forældrenes engagement i deres børns hjemmearbejde.

4.1.1 Generel forældreunderstøttelse af elevernes skolegang

Figur 4.1 viser, at ledere, lærere og pædagoger i varierende grad vurderer, at forældrene på deres skole er generelt engagerede i deres børns skolearbejde, og skolelederne i højere grad en lærere og pædagoger.

Figur 4.1 Oplevelsen af, om forældrene er engagerede i deres børns skolearbejde.

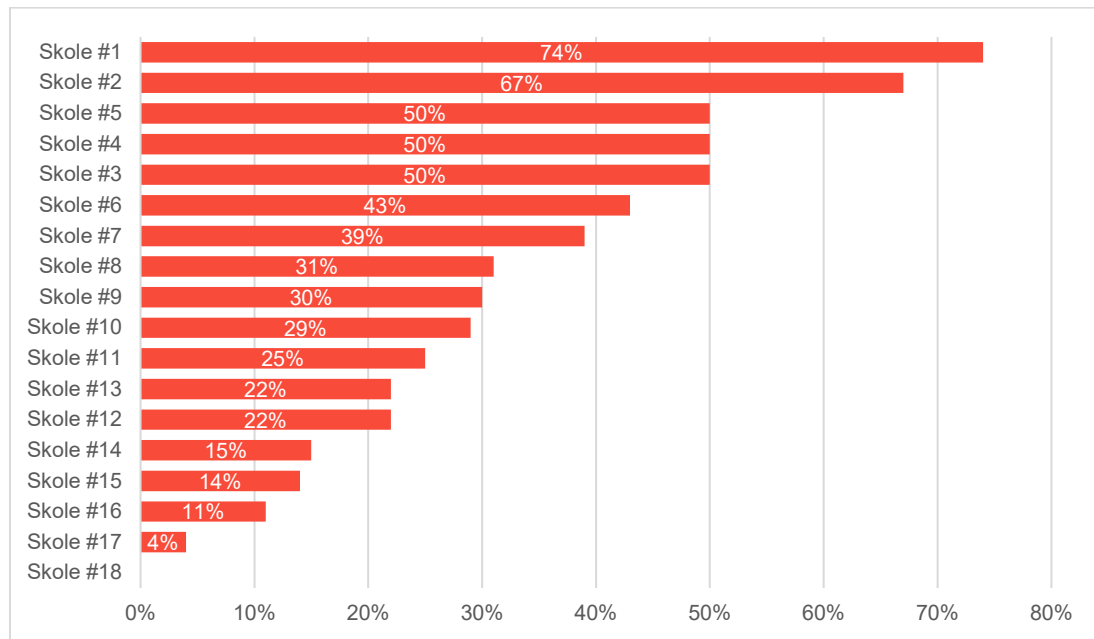
Anm.: Spm.: "I hvilken grad oplever du, at forældrene til dine elever engagerer sig i deres børns skolearbejde?"

Note: n (ledere) = 34, n (lærere) = 246 og n (pædagoger) = 79.

Kilde: VIVEs spørgeskema til ledere, lærere og pædagoger.

Der er imidlertid stor forskel på tværs af skoler. Vi har i Figur 4.2. opgjort den samlede andel af ledere, lærere og pædagoger på den enkelte skole, der svarer, at forældrene i meget høj grad eller i høj grad er engagerede i deres børn skolearbejde. Andelen, der oplever et høj forældreengagement i elevernes skolearbejde, spænder fra 74 % til 0 %. Det gør sig gældende for 13 ud af de 18 skoler, at under 50 % af medarbejderne oplever et høj forældreengagement. På blot to skoler oplever mere end halvdelen af medarbejdere et højt forældreengagement (skole 1 og skole 2). Det er ikke nødvendigvis udtryk for et lavt forældreengagement, og der findes på alle skoler en betydelig andel, der svarer neutralt på spørgsmålet (dvs. hverken/eller).

Figur 4.2 Andelen der 'i meget høj grad' og 'i høj grad' oplever at forældrene er engagerede i deres børns skolearbejde opdelt for skoler.

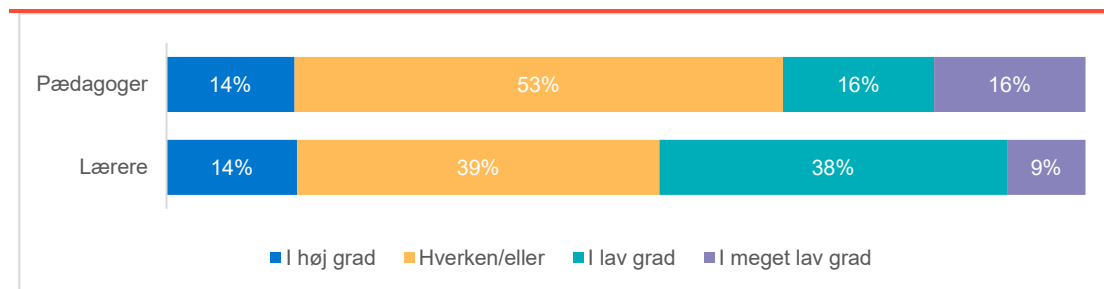
Anm.: Spm.: "I hvilken grad oplever du, at forældrene til dine elever engagerer sig i deres børns skolearbejde?". Svarkategorier fremgår af Figur 4.1. Kun lederne har haft mulighed for at svare "ved ikke".

Note: n (ledere) = 35, n (lærere) = 246 og n (pædagoger) = 79.

Kilde: VIVEs spørgeskema til ledere, lærere og pædagoger.

Pædagogerne og særligt lærerne vurderer generelt i lav grad, at forældrene bakker op om deres børns skolegang, hvilket ses i Figur 4.3. Hele 47 % af lærerne oplever en lav eller meget lav grad af opbakning fra forældrene til elevernes skolegang. For pædagogerne er det tilfældet for knap en tredjedel (32 %). Der er desuden en stor andel, der svarer i midterkategorien 'hverken/eller' (53 % pædagoger og 39 % lærere).

Figur 4.3 Oplevelsen af, om forældrene bakker børnene op i deres skolegang

Anm.: Spm.: "I hvilken grad oplever du, at forældrene til dine elever bakker op om deres børns skolegang?"

Note: n (lærere) = 246 og n (pædagoger) = 79.

Kilde: VIVEs spørgeskema til lærere og pædagoger.

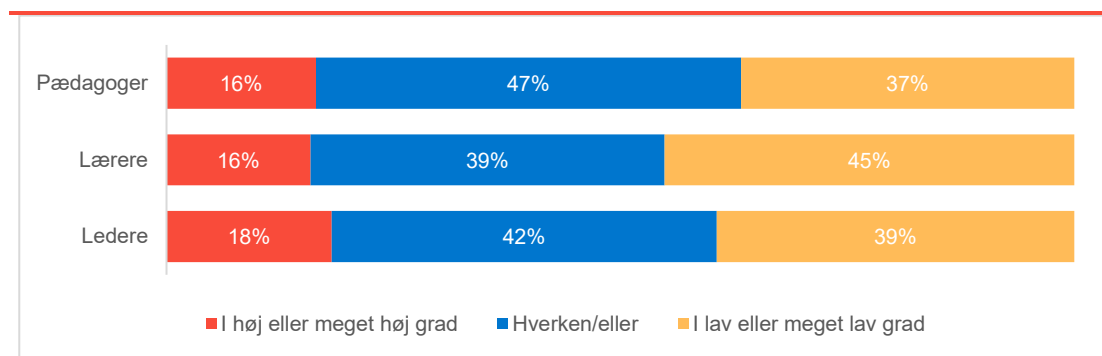
Vi undersøger nedenfor lærere og pædagogers kommunikation med forældrene for at få et mere konkret indtryk af, hvordan de oplever, at forældrenes engagement kommer til udtryk.

4.1.2 Specifik forældreunderstøttelse af elevernes skolegang

Vi undersøger i det følgende ledere, lærere og pædagogers oplevelser af forældrenes engagement i forhold til mere konkrete områder, herunder særligt i forhold til elevernes hjemmearbejde. Vi får derved et mere nuanceret billede af oplevelserne af forældrenes engagement.

Ledere, lærere og pædagoger vurderer generelt i lav grad, at **forældrene taler med deres børn om de emner, de har lært om i skolen**. Figur 4.4. viser en klar overvægt af ledere, lærere og pædagoger, der overvejende oplever, at forældrene i lav eller meget lav grad taler med børnene om skolearbejdet. En stor andel svarer dog hverken/eller, hvilket kan ses som et udtryk for, at der nok for nogle elever bliver snakket om skolearbejde i hjemmet og ikke for andre, eller at det sker engang imellem men ikke altid.

Figur 4.4 Oplevelsen af, om forældrene taler med børnene om det, de har lært i skolen

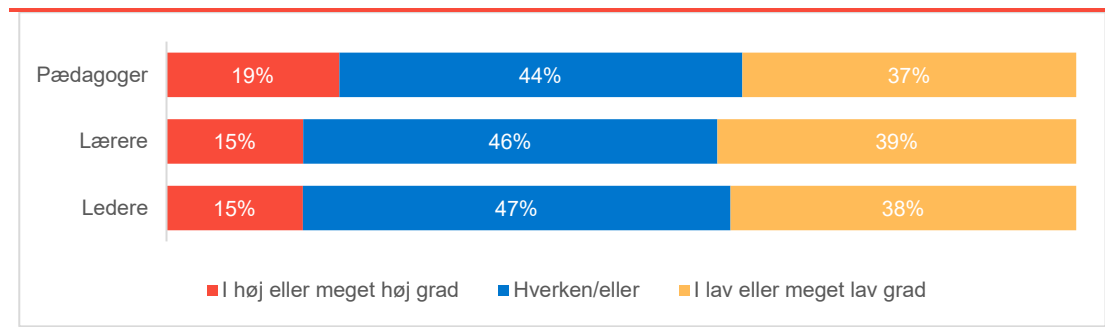
Anm.: Spm.: "I hvilken grad oplever du, at forældrene til dine elever taler med deres børn om de emner, de har lært om i skolen?"

Note: n (ledere) = 33, n (lærere) = 246 og n (pædagoger) = 79.

Kilde: VIVEs spørgeskema til ledere, lærere og pædagoger.

Tidligere danske og internationale undersøgelser peger på, at det er vigtigt for elevernes faglige udvikling, at de kan få hjælp af deres forældre til at lave lektier (Canadian Council On Learning, 2008; Doctoroff & Arnold, 2017; Jensen et al., 2018, 2020). Figur 4.5 viser, at 37 % af pædagogerne Kalundborg i lav eller meget lav grad oplever, at eleverne kan få **hjælp til skolearbejdet derhjemme**, mens det er tilfældet for 39 % af lærerne og 38 % af lederne. Enigheden er således stor på tværs af pædagoger, lærere og ledere. Der er imidlertid også her en stor andel, der svarer neutralt (mellem 44 % og 47 %), og vurderer enten, at nogle elever kan få hjælp til skolearbejdet, mens andre ikke kan, eller at eleverne kan få hjælp med nogle ting, men ikke andre.

Figur 4.5 Oplevelsen af forældrenes evne til at kunne hjælpe til med skolearbejdet derhjemme

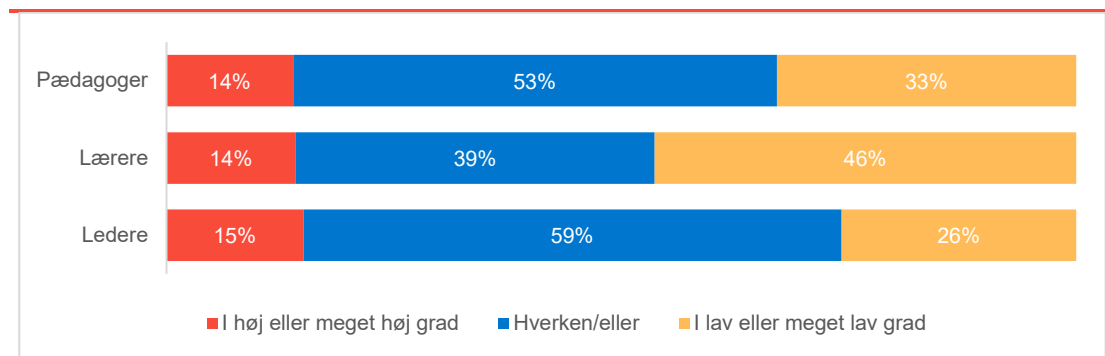
Anm.: Spm.: "I hvilken grad oplever du, at forældrene til dine elever kan hjælpe deres børn med skolearbejdet derhjemme, hvis der er brug for det?" Svarkategorier fremgår af figuren. Kun lederne har haft mulighed for at svare "ved ikke".

Note: n (ledere) = 34, n (lærere) = 246 og n (pædagoger) = 79.

Kilde: VIVEs spørgeskema til ledere, lærere og pædagoger.

Én ting er, hvorvidt eleverne kan få hjælp til deres lektier, en anden er, om forældrene minder deres børn om at lave lektier. Forældreengagement handler ikke blot snævert om hjælp til det faglige indhold, men i mindst lige så høj grad om at motivere børnene til at få lavet deres lektier og sørge for, at der er gode rammer for lektielæsningen (OECD, 2014). Figur 4.6 viser, at særligt lærerne, men til en vis grad også ledere og pædagoger, oplever, at forældrene i Kalundborg Kommune ikke i særlig høj grad minder børnene om at lave lektier.

Figur 4.6 Oplevelsen af, om forældrene minder deres børn om at lave lektier

Anm.: Spm.: "I hvilken grad oplever du, at forældrene til dine elever minder deres børn om at lave deres lektier?"

Note: n (ledere) = 34, n (lærere) = 246 og n (pædagoger) = 79.

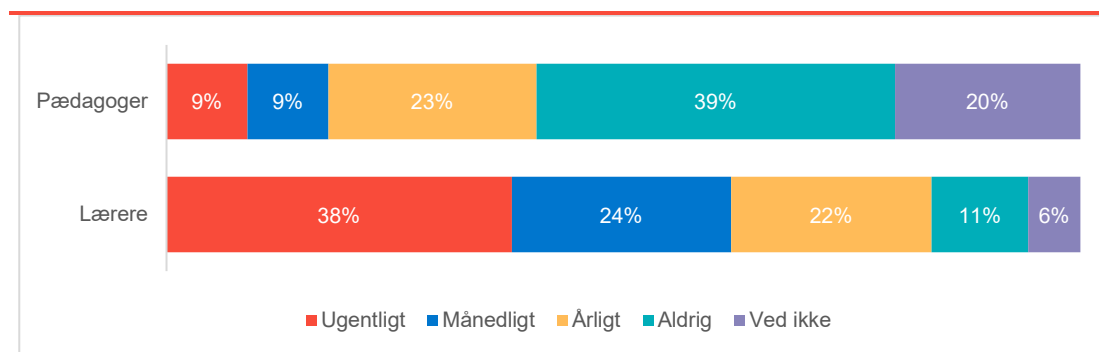
Kilde: VIVEs spørgeskema til ledere, lærere og pædagoger.

Knap halvdelen af lærerne (47 %) vurderer, at forældrene i lav eller meget lav grad minder deres børn om at lave lektier, mens det gør sig gældende for 33 % af pædagogerne og 26 % af lederne. Særligt den faggruppe, der formentlig har mest at gøre med elevernes lektier, oplever således, at eleverne ikke bliver mindet om at lave deres lektier.

Vi forventer, at lærere og pædagoger bruger en del tid på at kommunikere med forældrene om lektier, eftersom en stor andel særligt lærerne vurderer, at forældrene i lav grad minder deres børn om at lave lektier og i begrænset omfang hjælper dem med lektierne. Figur 4.7 viser da også, at en stor andel lærere kommunikerer en eller flere gange om ugen med forældrene om lektier. Samtidig kommunikerer lærerne – ikke overraskende – oftere med forældrene om lektier end pædagogerne.⁷

⁷ Forskellen mellem lærere og pædagoger er statistisk signifikant $X^2(7, N = 295) = 56.6, p < .001$.

Figur 4.7 Hvor ofte kommunikerer du med forældre om lektier?

Anm.: "Hvor ofte kommunikerer du med forældre om lektier?" Ugentligt dækker over svarkategorierne 'hver dag', '2-4 gange pr. uge' og 'en gang om ugen'. Månedligt dækker over svarkategorierne 'en gang om måneden' og '2-3 gange om måneden'. Årligt dækker over svarkategorierne '1-5 gange om året' og 'hver anden måned'.

Note: n (pædagoger) = 63, n (lærere) = 232.

Kilde: VIVEs spørgeskema til lærere og pædagoger.

Lærerne i Kalundborg kommunikerer i lidt højere grad med forældrene om lektier end lærere i resten af landet. Således angiver 38 % lærere i Kalundborg, at de ugentlig kommunikerer med forældrene om lektier, mens det blot er tilfældet for 32 % lærere i følgeforskningen (se Bilagsfigur 2.3). Pædagogerne i Kalundborg kommunikerer omvendt en smule mindre med forældrene om lektier end pædagogerne i følgeforskningen (9 % mod 14 % har ugentlig kontakt).

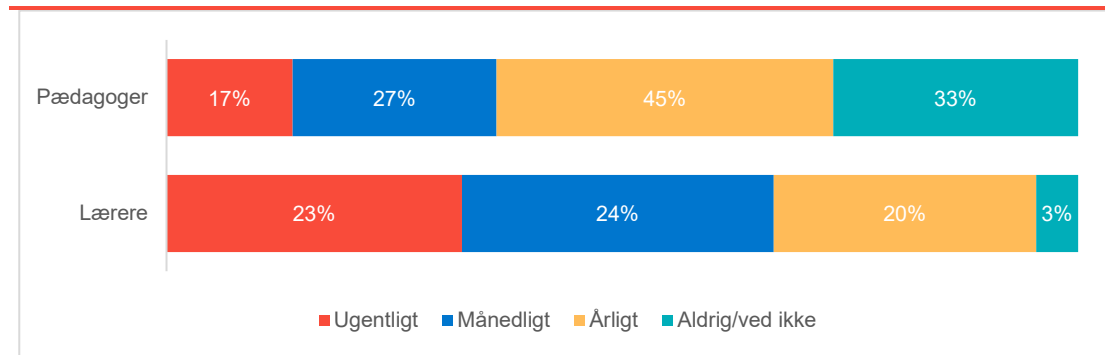
At knap 20 % flere lærere i Kalundborg (38 % vs 32 %) kommunikerer ugentlig med forældrene siger ikke noget om, hvad der kommunikeres om og hvorfor. Det kan både være udtryk for, at forældrene i Kalundborg er særligt engagerede, eller at der er særlige udfordringer på området. At lærerne samtidig oplever, at forældrenes engagement i skolearbejdet er lavt, indikerer det sidste. Afsnit 4.2 vil forsøge at komme med en forklaring, mens vi i næste afsnit undersøger, hvordan lærere og pædagoger oplever kommunikationen med forældrene på andre områder.

4.1.3 Forældrekommunikation

Lærere og pædagogers kommunikation med forældre kan ses som et udtryk for forældrenes engagement. Vi spørger derfor lærere og pædagoger om deres kommunikation med forældrene på tre områder: faglige resultater, trivsel og sociale relationer. Lærerne i Kalundborg Kommune kommunikerer på alle tre områder mere hyppigt med forældrene end lærere i følgeforskningen. Pædagogerne i Kalundborg har samme grad af kontakt som pædagogerne i følgeforskningen – på nær om elevernes faglige udvikling, hvor de ligger højere. Resultaterne uddybes nedenfor.

Det fremgår af Figur 4.8, at lærerne kommunikerer oftere med forældrene om elevernes faglige udvikling end pædagogerne. En femtedel af pædagogerne kommunikerer fx aldrig med forældrene herom (det er kun tilfældet for under 1 % af lærerne).

Figur 4.8 Hvor ofte kommunikerer du med forældre om elevernes faglige udvikling?

Anm.: "Hvor ofte kommunikerer du med forældre om elevernes faglige udvikling?" Ugentligt dækker over svarkategorierne 'hver dag', '2-4 gange pr. uge' og 'en gang om ugen'. Månedligt dækker over svarkategorierne 'en gang om måneden' og '2-3 gange om måneden'. Årligt dækker over svarkategorierne '1-5 gange om året' og 'hver anden måned'.

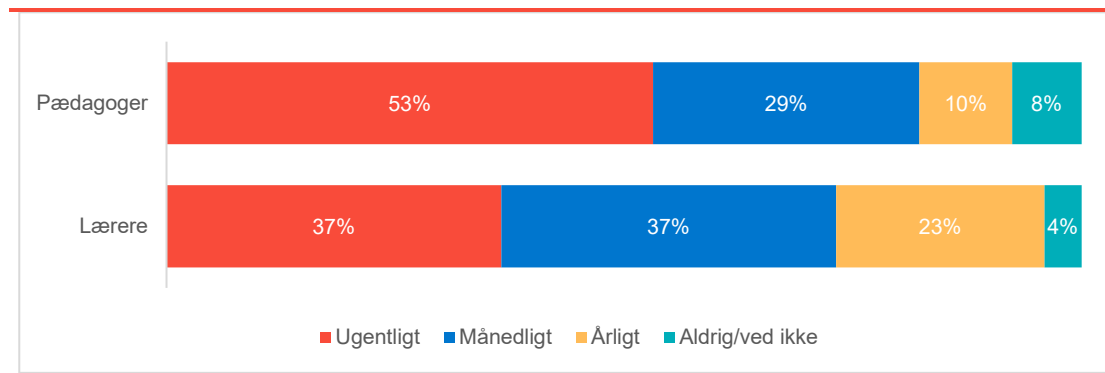
Note: n (pædagoger) = 69, n (lærere) = 240..

Kilde: VIVEs spørgeskema til lærere og pædagoger.

Kommunikationen med forældrene om den faglige udvikling er langt hyppigere i Kalundborg Kommune, end det er tilfældet for lærere og pædagoger i andre kommuner (se Bilagsfigur 2.1). I følgeforskningen svarer 9 % lærere og 13 % pædagoger i 2017, at de har ugentlig kontakt, mens det i Kalundborg er tilfældet for 23 % af lærerne og 17 % af pædagogerne.

Figur 4.9 viser stor variation i, hvor ofte både lærere og pædagoger kommunikerer med forældrene om **elevernes trivsel**, og deres svar fordeler sig jævnt ud over de forskellige kategorier. Pædagogerne kommunikerer imidlertid oftere med forældrene om elevernes **trivsel** end lærerne.⁸

Figur 4.9 Hvor ofte kommunikerer du med forældre om elevernes trivsel?

Anm.: "Hvor ofte kommunikerer du med forældre om elevernes trivsel?" Ugentligt dækker over svarkategorierne 'hver dag', '2-4 gange pr. uge' og 'en gang om ugen'. Månedligt dækker over svarkategorierne 'en gang om måneden' og '2-3 gange om måneden'. Årligt dækker over svarkategorierne '1-5 gange om året' og 'hver anden måned'.

Note: n (pædagoger) = 75, n (lærere) = 238.

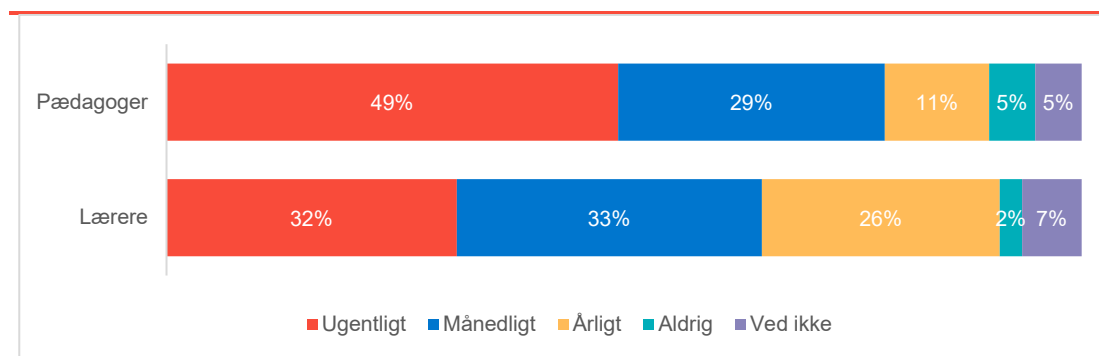
Kilde: VIVEs spørgeskema til lærere og pædagoger.

Lærerne i Kalundborg kommunikerer mere med forældrene om elevernes trivsel, end det er tilfældet i resten af landet. Mens 22 % af lærerne i følgeforskningen kommunikerer ugentligt med forældrene om elevernes trivsel (se Bilagsfigur 2.2), er det tilfældet for 37 % af lærerne i Kalundborg Kommune. Denne forskel findes ikke for pædagogerne.

⁸ Forskellen mellem lærere og pædagoger er statistisk signifikant $X^2(7, N = 313) = 18, p < .05$.

Pædagogerne i Kalundborg Kommune kommunikerer også i højere grad med forældrene om **sociale relationer** i klassen, end det er tilfældet for lærerne (jf. Figur 4.10).⁹

Figur 4.10 Hvor ofte kommunikerer du med forældre om sociale relationer i klassen?

"Hvor ofte kommunikerer du med forældre om sociale relationer i klassen?" Ugentligt dækker over svarkategorierne 'hver dag', '2-4 gange pr. uge' og 'en gang om ugen'. Månedligt dækker over svarkategorierne 'en gang om måneden' og '2-3 gange om måneden'. Årligt dækker over svarkategorierne '1-5 gange om året' og 'hver anden måned'.

Note: n (pædagoger) = 75, n (lærere) = 230.

Kilde: VIVEs spørgeskema til lærere og pædagoger.

En stor andel af både lærere og pædagoger kommunikerer imidlertid med forældrene om sociale relationer en eller flere gange om ugen. 49 % af pædagogerne kommunikerer ugentlig med forældrene om sociale relationer, hvilket svarer til andelen af pædagoger, der gør det samme i følgeforskningen (se Bilagsfigur 2.4). Der er 32 % af lærerne i Kalundborg, der ugentlig kommunikerer med forældrene om sociale relationer, mens det for lærerne i følgeforskningen er tilfældet for blot 17 %.

Vi kan naturligvis ikke vurdere, om den høje grad af kommunikation er udtryk for, at forældrene i Kalundborg opleves som mere engagerede, eller om kommunikationen skyldes, at der er særlige udfordringer. I næste afsnit prøver vi at komme tættere på en mulig forklaring ved at undersøge sammenhængen til eleverne socioøkonomiske baggrund.

4.2 Sammenhæng mellem elevernes socioøkonomiske baggrund og forældresamarbejdet

Vi undersøger i dette afsnit, hvorvidt der på skolerne er en sammenhæng mellem elevernes socioøkonomiske baggrund og læreres oplevelse af forældreengagement og kommunikation. Det kan give en indikation af, om oplevelserne af forældrenes engagement og omfanget af kommunikation hænger sammen med forældregruppens sociale baggrund. Tidligere undersøgelser peger nemlig på, at forældre med en lavere socioøkonomisk baggrund generelt er mindre engagerede i deres børns skole (Andersen & Nielsen, 2016; Doctoroff & Arnold, 2017; Jeynes, 2012).

Konkret undersøger vi, om forældrenes uddannelses- og indkomstniveau samt tilknytning til arbejdsmarkedet hænger sammen med lærernes oplevelser af deres kommunikation med forældrene og forældrenes engagement opgjort i to indeks (jf. Bilagstabel 1.6). Analysen foretages kun for de ni skoler i Kalundborg, der har 9. klasser, da kun forældre til 9. klasse-elever

⁹ Forskellen mellem lærere og pædagoger er statistisk signifikant $X^2(7, N = 305) = 22.1, p < .01$.

indgår i analysen. Tabel 4.1 viser de resultater, hvor vi har fundet en statistisk signifikant sammenhæng mellem et baggrundsforhold og minimum ét af de to indeks¹⁰.

Tabel 4.1 Sammenhængen mellem pædagogers og læreres oplevelse af forældreengagement og kommunikation med forældrene og forældrenes uddannelses- og indkomstniveau samt arbejdsmarkedstilknytning

Baggrundsforhold	Lærerne oplever forældrenes engagement som værende højt	Lærerne oplever hyppigheden af kommunikation med forældrene som værende høj
% af forældre med en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse som højeste fuldførte uddannelse	0,01* (0,00)	0,00 (0,00)
% hvis mødre er uden for arbejdsmarkedet	-0,01 (0,00)	0,02** (0,01)
% hvis mødre har en lønindkomst på over 500.000 kr.	0,01* (0,01)	0,01 (0,01)
% hvis mødre har en lønindkomst på under 200.000 kr.	-0,02** (0,00)	0,00 (0,01)
% hvis fædre har en lønindkomst på under 200.000 kr.	-0,02* (0,01)	0,01 (0,01)

Anm.: Tabellens resultater er fremkommet ved en lineær regression, hvor udfaldsmålet er, at det beregnede indeks for læreren er i højt, dvs. at det beregnede indeks ligger i top 25 %. Regressionen er kørt skiftevis med hver af de angivne kategorier som forklarende variabel. Vi har beregnet, hvor mange procent af forældrene til elever i 9. klasse på tværs af de tre skoleår 2016/2017, 2017/2018 og 2018/2019 der falder ind i den givne kategori. I regressionerne med oplevelse af forældrenes engagement indgår 181 besvarelser fra lærere, mens der indgår 179 besvarelser fra lærere i regressionerne med oplevelse af hyppigheden af kommunikation. Pædagogernes besvarelser er ikke medtaget, da der er for få besvarelser. Tabellens resultater skal tolkes således, at én procentpoints stigning i andelen med et givet karakteristikum øger sandsynligheden for, at lærerne oplever forældrenes engagement eller hyppigheden af kommunikation med forældrene som værende høj med 100*estimatet i tabellens procentpoint. Standardfejl i parentes. * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Resultaterne tyder på, at forældrenes lønindkomst har en positiv sammenhæng med lærernes oplevelse af forældrenes engagement. Der er blandt andet en statistisk signifikant sammenhæng mellem mødrenes indkomst og lærernes oplevelse af forældrenes engagement: Hvis andelen af mødre med en indkomst over 500.000 kr. stiger, stiger lærernes oplevelse af forældreengagement – og omvendt falder det oplevede engagement, hvis andelen af mødre med en indkomst under 200.000 kr. stiger. Det samme sker, hvis andelen af fædre med en lønindkomst under 200.000 kr. stiger.

Vi finder desuden en signifikant sammenhæng, som peger i samme retning som tidligere undersøgelser: Nemlig at lærernes oplevelse af forældrenes engagement stiger, hvis andelen af forældre på skolen med en lang eller mellemlang videregående uddannelse stiger. Der er dog tale om en lille stigning. Konklusionen skal naturligvis tages med et vist forbehold, da vi kun finder denne ene signifikante sammenhæng mellem uddannelse og lærernes oplevelse af forældrenes engagement, men konklusionen underbygges af tidligere forskning.

Analyserne viser også, at hvis andelen af mødre uden for arbejdsmarkedet stiger, så stiger omfanget af forældrekommunikation ud fra lærernes opfattelser. I fortolkningen af ovenstående sammenhænge er det vigtigt at pointere, at de lærere, der har besvaret spørgeskemaet, inkluderer lærere på alle klassetrin, mens data om forældrene alene bygger på elever i 9. klasse.

¹⁰ Vi har også undersøgt sammenhængen mellem den procentvise andel af fædre uden for arbejdsmarkedet og den procentvise andel af fædre, som har en lønindkomst på mere end 500.000 kr. Der er dog ingen signifikante sammenhænge, og disse er derfor udeladt at tabellen

Litteratur

- Andersen, S. C., & Nielsen, H. S. (2016). Reading intervention with a growth mindset approach improves children's skills. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 113(43), 12111–12113.
- Bjørnholt, B., & Dodensig, M. (2020). *Analyse af Kalundborg Kommunes folkeskoler: Status på den faglige kvalitet, faglige ledelse og implementering af folkeskolereformen – Delundersøgelse 1*. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Bogetoft, P., & Wittrup, J. (2011). Productivity and Education: Benchmarking of elementary and lower secondary schools in Denmark. *Nordic Economic Policy Review*, 2, 257–294.
- Børne- og Undervisningsministeriet. (2021). *Metodenotat: Bag om de socioøkonomiske referencer for grundskolekarakterer*. Styrelsen for IT og Læring.
- Canadian Council On Learning. (2008). *Parents' Role in their Children's Homework. Lessons in Learning*. Canadian Council on Learning.
- Dammeyer, J. (2017). *Pædagogisk psykologi: Videnskaben om læring og undervisning*. Hans Reitzels Forlag.
- Doctoroff, G. L., & Arnold, D. H. (2017). Doing homework together: The relation between parenting strategies, child engagement, and achievement. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 48, 103–113.
- Dyssegaard, C. B., & Egelund, N. (2016). *Systematisk kortlægning om forældreinvolvering og forældresamarbejde, der kan fremme læring hos socialt udsatte børn og unge i dagtilbud og skole*. Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, Aarhus Universitet.
- Jensen, V. M., Arendt, K. S., & Nielsen, C. P. (2018). *Lektiehjælp og faglig fordybelse En beskrivelse af reformelementet fra skoleledernes, lærernes, forældrenes og elevernes perspektiv*. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Jensen, V. M., Bjørnholt, B., Mikkelsen, M. F., Nielsen, C. P., & Ladekjær, E. (2020). *Den længere og mere varierede skoledag: En analyse af reformens elementer*. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Jeynes, W. (2010). The salience of the subtle aspects of parental involvement and encouraging that involvement: Implications for school-based programs. *Teachers College Record*.
- Jeynes, W. (2012). A Meta-Analysis of the Efficacy of Different Types of Parental Involvement Programs for Urban Students. *Urban Education*, 47(4), 706–742.
- OECD. (2014). Does homework perpetuate inequities in education? *PISA in Focus*, 46, 1–4.
- Thomsen, J.-P., Bom, L. H., Poulsen, J. B., & Middelboe, C. (2020). *Danske forældres uddannelsesforventninger*. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Wittrup, J. (2017). *Karakter- og prøveeffekter i de danske folkeskoler 2014-2016*. VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Bilag 1 Metode og data

Undersøgelsen bygger på en spørgeskemaundersøgelse udsendt til alle skoleledere, lærere og pædagoger i Kalundborg Kommune samt en analyse af registerdata om elevernes socioøkonomiske baggrund. Kombinationen af de to datakilder giver et bredt billede af, hvad der karakteriserer forældrene til elever i Kalundborg Kommunes folkeskoler, og hvordan de opleves af skoleledere, lærere og pædagoger.

I det omfang, vi udtaler os om statistisk signifikante forskelle eller sammenhænge, sker det inden for et 95 procents sikkerhedsinterval. Det vil sige, at forskellen med 95 procents sikkerhed ikke blot kan tilskrives tilfældige udsving i data.

Nedenfor gennemgår vi data og analyser i de tre kapitler enkeltvis.

Kapitel 2

Vi sammenligner i kapitel 2 den socioøkonomiske baggrund blandt 9. klasse-elever på folkeskoleleverne i Kalundborg Kommune med andre 9. klasse-elever på henholdsvis andre folkeskoler i Danmark og fri- og privatskoler i Kalundborg Kommune. Vi undersøger konkret, om der er statistisk signifikante forskelle i forhold til forældrenes uddannelsesniveau, beskæftigelse og indkomst samt øvrige forhold ved eleverne og deres forældre.

Vi inddrager 9. klasse-elever for skoleårene 2016/2017, 2017/2018 og 2018/2019. Den treårige periode reducerer den variation, der kan være i karakterniveauet på en skole fra år til år, og udregningen bliver mindre påvirket af tilfældige udsving og er derfor mere præcis end beregningen af en etårig reference for ét skoleår alene.

Data beror alene på elever i 9. klasse, da disse elever har taget 9. klasses afgangsprøven, hvilket er relevant for analyser af den socioøkonomiske reference, som er undersøgelsens omdrejningspunkt.

Nedenstående tabeller indgår som bilagstabeller i kapitel 2.

Bilagstabel 1.1 Socioøkonomiske baggrundsvariable for de forskellige skoletyper i Kalundborg Kommune. Elever i 9. klasse i skoleårene 2016/2017, 2017/2018 og 2018/2019.

Baggrundsvariable	Kalundborg Kommune		Resten af Danmarks kommuner		Forskelle	
	(1) Folkeskoler	(2) Frie og private grundskoler	(3) Folkeskoler	(4) Frie og private grundskoler	Forskel ml. (1) og (2)	Forskel ml. (1) og (3)
Andel drenge	0,51 (0,03)	0,51 (0,02)	0,51 (0,00)	0,48 (0,00)	0,00	0,00
Andel elever med ikke-vestlig oprindelse	0,07 (0,01)	0,02 (0,01)	0,10 (0,00)	0,07 (0,00)	0,05***	-0,03**
Andel elever, som er hjemmeboende hos et par ¹⁾	0,70 (0,01)	0,77 (0,02)	0,75 (0,00)	0,79 (0,00)	-0,07*	-0,05***
Andel hvis forældres højeste uddannelse er grundskole	0,09 (0,01)	0,02 (0,01)	0,06 (0,00)	0,03 (0,00)	0,07***	0,03***

Baggrundsvare	Kalundborg Kom- mune	Resten af Danmarks kommuner	Forskelle			
Andel hvis forældres højeste uddan- nelse er en gymnasial uddan- nelse	0,01 (0,03)	0,02 (0,01)	0,02 (0,00)	0,02 (0,00)	-0,01	-0,01
Andel hvis forældres højeste uddan- nelse er en erhvervsfaglig uddan- nelse	0,49 (0,02)	0,40 (0,03)	0,36 (0,00)	0,26 (0,00)	0,09**	0,13***
Andel hvis forældres højeste uddan- nelse er en kort videregående uddan- nelse	0,08 (0,01)	0,10 (0,02)	0,07 (0,00)	0,07 (0,00)	-0,02	0,01
Andel hvis forældres højeste uddan- nelse er en mellemlang videregå- ende uddannelse	0,23 (0,01)	0,35 (0,02)	0,27 (0,00)	0,31 (0,00)	-0,12***	-0,04**
Andel hvis forældres højeste uddan- nelse er en lang videregående ud- dannelse	0,06 (0,01)	0,11 (0,2)	0,17 (0,00)	0,27 (0,00)	-0,05**	-0,11***
Andel hvis far har en lønindkomst på under 200.000 kr.	0,22 (0,01)	0,21 (0,02)	0,21 (0,00)	0,19 (0,00)	0,01	0,01
Andel hvis far har en lønindkomst på 200.000-300.000 kr.	0,05 (0,01)	0,04 (0,01)	0,05 (0,00)	0,04 (0,00)	0,01	0,00
Andel hvis far har en lønindkomst på 300.000-400.000 kr.	0,17 (0,01)	0,14 (0,02)	0,17 (0,00)	0,13 (0,00)	0,03	0,00
Andel hvis far har en lønindkomst på 400.000-500.000 kr.	0,21 (0,01)	0,19 (0,02)	0,19 (0,00)	0,17 (0,00)	0,02	0,02
Andel hvis far har en lønindkomst på over 500.000 kr.	0,30 (0,01)	0,40 (0,03)	0,34 (0,00)	0,44 (0,00)	-0,10**	-0,04**
Andel hvis mor har en lønindkomst på under 200.000 kr.	0,29 (0,01)	0,21 (0,02)	0,26 (0,00)	0,23 (0,00)	0,08**	0,03*
Andel hvis mor har en lønindkomst på 200.000-300.000 kr.	0,15 (0,01)	0,13 (0,02)	0,14 (0,00)	0,11 (0,00)	0,02	0,01
Andel hvis mor har en lønindkomst på 300.000-400.000 kr.	0,26 (0,01)	0,26 (0,02)	0,27 (0,00)	0,25 (0,00)	0,00	-0,01
Andel hvis mor har en lønindkomst på 400.000-500.000 kr.	0,16 (0,01)	0,24 (0,02)	0,18 (0,00)	0,20 (0,00)	-0,08***	-0,02
Andel hvis mor har en lønindkomst på over 500.000 kr.	0,13 (0,01)	0,15 (0,02)	0,14 (0,00)	0,21 (0,00)	-0,02	-0,01
Andel hvis far er lønmodtager eller selvstændig	0,82 (0,01)	0,90 (0,02)	0,84 (0,00)	0,88 (0,00)	-0,08***	-0,02
Andel hvis far modtager kontant- hjælp, modtager sygedagpenge eller er arbejdsløs mere end halvdelen af året	0,05 (0,01)	0,03 (0,01)	0,06 (0,00)	0,04 (0,00)	0,02	-0,01
Andel hvis far er efterlønsmodtager, førtidspensionist eller pensionist	0,07 (0,01)	0,02 (0,01)	0,05 (0,00)	0,03 (0,00)	0,05**	0,02*
Andel hvis mor er lønmodtager eller selvstændig	0,75 (0,01)	0,87 (0,02)	0,81 (0,00)	0,86 (0,00)	-0,12***	-0,06***
Andel hvis mor modtager kontant- hjælp, modtager sygedagpenge eller er arbejdsløs mere end halvdelen af året	0,14 (0,01)	0,06 (0,01)	0,11 (0,00)	0,07 (0,00)	0,08***	0,03**
Andel hvis mor er efterlønsmodtager, førtidspensionist eller pensionist	0,07 (0,01)	0,05 (0,01)	0,04 (0,00)	0,03 (0,00)	0,02	0,03***
Andel hvis far er ledig mindre end 1 % om året	0,94 (0,01)	0,96 (0,01)	0,93 (0,00)	0,95 (0,00)	-0,02	0,01
Andel hvis mor er ledig mindre end 1 % om året	0,92 (0,01)	0,95 (0,01)	0,92 (0,00)	0,93 (0,00)	-0,04	0,00

Baggrundsvariable	Kalundborg Kommune	Resten af Danmarks kommuner	Forskelle			
Andel elever som på et tidspunkt har modtaget specialundervisning	0,14 (0,01)	0,06 (0,01)	0,08 (0,00)	0,07 (0,00)	0,08***	
Andel elever der har været/er anbragt	0,01 (0,00)	-	0,01 (0,00)	0,01 (0,00)	-	0,00
Andel elever der har fået/får forebyggende foranstaltninger	0,06 (0,01)	0,02 (0,01)	0,06 (0,00)	0,04 (0,00)	0,04**	0,00
Andel elever med en funktionsnedsættelse knyttet til bevægeapparatet	0,02 (0,00)	0,03 (0,00)	0,02 (0,00)	0,02 (0,00)	-0,01	0,00
Andel elever med adfærdsforstyrrelser	0,05 (0,01)	0,02 (0,01)	0,02 (0,00)	0,02 (0,00)	0,03*	0,03***
Andel elever med indlæringsvanskeligheder	0,01 (0,01)	-	-	-	-	-
Andel elever med udviklingsforstyrrelser	0,01 (0,00)	-	-	-	-	-
Andel elever med autismespektrumforstyrrelser	0,01 (0,00)	-	0,01 (0,00)	0,01 (0,00)	-	0,001
Andel elever med psykiske lidelser	0,02 (0,00)	0,03 (0,01)	0,03 (0,00)	0,03 (0,00)	-0,01	-0,01
Andel elever hvis far har en psykisk lidelse	0,09 (0,01)	0,04 (0,01)	0,07 (0,00)	0,05 (0,00)	0,05*	0,02
Andel elever hvis mor har en psykisk lidelse	0,11 (0,01)	0,08 (0,01)	0,12 (0,00)	0,09 (0,00)	0,03	-0,01
N i alt	982	382	123.018	32.273		

Anm.: Standardfejl i parenteser. * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001. Analyserne bygger på 1.365 9. klasse-elever i Kalundborg Kommune og 155.291 elever i de resterende kommuner på tværs af skoleårene 2016/2017, 2017/2018 og 2018/2019. Andelen summer ikke i alle tilfælde til 1. I disse tilfælde skyldes det, at den givne karakteristika er ukendt for barnet eller dets forældre. '-' angiver, at der er for få observationer i cellen til at kunne angive andelen, der er tale om.

Note: ¹⁾ Eleven bor enten med begge sine forældre, med sin mor og mors partner eller med sin far og fars partner.

Kilde: Egne analyser på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Bilagstabel 1.2 Gennemsnitsløn for mødre til elever i 9. klasse opdelt på uddannelsesniveau

Uddannelsesniveau	Gennemsnit Kalundborg	Gennemsnit resten af landet	Forskel	p-værdi
Grundskole	116.511	161.546	-45.035	0,0023**
Antal	148	12.230		
Gymnasial uddannelse	271.344	330.628	-59.284	0,1677
Antal	27	5.668		
Erhvervsfaglig uddannelse	286.025	288.748	-2.722	0,7357
Antal	437	42.460		
Kort videregående uddannelse	396.838	389.107	7.730	0,7915
Antal	51	5.920		
Mellemlang videregående uddannelse	429.567	385.264	44.303	0,0006***
Antal	204	31.778		
Lang videregående uddannelse	616.978	543.691	73.287	0,2202
Antal	45	13.073		

Note: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001. Analyserne bygger på 1.365 9. klasse-elever i Kalundborg Kommune og 155.291 elever i de resterende kommuner på tværs af skoleårene 2016/2017, 2017/2018 og 2018/2019.

Kilde: Egne analyser på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Bilagstabel 1.3 Gennemsnitsløn for fædre til elever i 9. klasse opdelt på uddannelsesniveau

Uddannelsesniveau	Gennemsnit Kalundborg	Gennemsnit resten af landet	Forskel	p-værdi
Grundskole	267.320	297.058	-29.738	0,0994
Antal	194	16.527		
Gymnasial uddannelse	384.720	523.866	-139.146	0,1477
Antal	27	5.073		
Erhvervsfaglig uddannelse	432.299	403.368	28.931	0,0219*
Antal	468	46.942		
Kort videregående uddannelse	508.726	525.647	-16.920	0,7049
Antal	55	7.890		
Mellemlang videregående uddannelse	557.389	602.992	-45.603	0,6008
Antal	89	16.476		
Lang videregående uddannelse	650.152	808.662	-158.511	0,5684
Antal	38	13.877		

Note: * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001. Analyserne bygger på 1.365 9. klasse-elever i Kalundborg Kommune og 155.291 elever i de resterende kommuner på tværs af skoleårene 2016/2017, 2017/2018 og 2018/2019.

Kilde: Egne analyser på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Kapitel 3

Beregningen af den socioøkonomiske reference i kapitel 3 tager udgangspunkt i Børne- og Undervisningsministeriets beregninger (se Børne- og Undervisningsministeriet, 2021).

Den socioøkonomiske reference er et statistisk beregnet udtryk for, hvordan elever på landsplan med lignende baggrundsforhold som skolens elever har klaret 9. klasses afgangsprøver. 'Socioøkonomisk' referer til elevernes sociale og økonomisk baggrund mens 'reference' fortæller, at tallet kan bruges som et sammenligningsgrundlag for skolens faktisk opnåede karakterer (Børne- og Undervisningsministeriet, 2021). Ved at sammenligne den socioøkonomiske reference med den enkelte skoles faktiske karakterer, kan man få et billede af, om skolens elever har klaret afgangsprøverne bedre, dårligere eller på niveau med elever på landsplan med lignende socioøkonomisk baggrund. Det kan dermed fortælle noget om skolernes evne til at løfte eleverne. Hvis eleverne klarer afgangsprøverne dårligere end elever med samme socioøkonomiske baggrund på landsplan, er det en indikation af, at skolen er dårlig til at løfte elevernes faglige niveau.

Til at beregne skolernes socioøkonomiske reference anvendes en såkaldt multilevel-model:

$$y_{ij} = x_{ij}\beta + u_j + e_{ij}$$

hvor y_{ij} er den gennemsnitlige karakter for de otte bundne prøvefag¹¹ for elev i på institution j , x_{ij} er en vektor bestående af elevens baggrundsforhold, og β er de tilhørende parameter estimer, u_j er variansen svarende til variationen mellem skolerne, og e_{ij} er residualen svarende til variationen mellem eleverne.

For hver enkelt elev beregnes en socioøkonomisk reference. Denne værdi estimeres ud fra regressionen. Det er med andre ord modellens forudsigelse af karaktergennemsnittet baseret på de baggrundsforhold, der inkluderes i modellen. Derefter beregnes forskellen mellem den enkelte elevs faktiske karaktergennemsnit og den socioøkonomiske reference, det såkaldte residual, r_{ij} , for hver elev.

Forskellen mellem det faktiske karaktergennemsnit og den socioøkonomiske reference på hver skole er \bar{r}_j . I den type model, vi anvender, har vi både variation mellem skoler og variation mellem elever inden for samme skole. Dette skal der tages hensyn til, så residualen i stedet beregnes på følgende vis:

$$\hat{u}_j = c_j \bar{r}_j$$

hvor c_j er en såkaldt shrinkage-faktor, som er defineret ved

$$c_j = \frac{B}{\left(B + \frac{W}{n_j}\right)}$$

hvor B er variationen mellem skoler, W er residualvariationen mellem elever inden for skolen, og n_j er antallet af elever på j 'te skole.

¹¹ De otte bundne prøver er dansk læsning, dansk mundtligt, dansk retskrivning, dansk skriftligt, engelsk mundtligt, matematik problemløsning, matematik færdigheder og fællesprøve i fysik/kemi, biologi og geografi.

Den socioøkonomiske reference kan også opgøres på kommuneniveau. Opgørelserne på kommuneniveau foretages for gennemsnittet af elevernes karakterer på baggrund af beregningerne af den socioøkonomiske reference for hver enkelt skole. På kommuneniveau kan forskellen mellem elevernes gennemsnitskarakterer og den socioøkonomiske reference beregnes som det vægtede gennemsnit af de beregnede forskelle på institutionsniveau på følgende måde:

$$\frac{(\sum_1^m n_i u_i)}{n}$$

hvor u_i er den estimerede forskel, n_i er antallet af elever med et karaktergennemsnit på i 'te institution, m er antallet af institutioner i den enkelte kommune, og n er antallet af elever med et karaktergennemsnit på kommunes folkeskoler og private og frie grundskoler.

De socioøkonomiske referencer beregnes for en treårig periode for at tage hensyn til, at der kan være variation i karakterniveauet fra år til år. I regressionerne medtages skoleåret derfor som en forklarende variabel.

Variable, der indgår i beregningerne af den socioøkonomiske reference

Alle baggrundsforhold, der indgår i beregningerne af den socioøkonomiske reference, på nær udfaldsmålet, er kodet som såkaldte dummy-variable. Det betyder, at alle variable enten tager værdien 0 eller 1. For elevens alder er der fx fire dummy-variable. Den første er lig med 1, hvis eleven er 15 år eller yngre, og 0, hvis eleven har en anden alder. På samme måde er der en dummy, som er lig med 1, hvis eleven er mellem 15 og 16 år, og lig med 0, hvis eleven ikke er.

Se beskrivelsen af de enkelte baggrundsforhold i Bilagstabel 1.4 nedenfor.

Bilagstabel 1.4 Socioøkonomiske baggrundsoplysninger

Baggrundsoplysning	Kodning
Elevens køn	Dreng vs. Pige
Elevens alder	15 år eller yngre 15-16 år 16-17 år Ældre end 17 år
Elevens herkomst	Dansk herkomst Indvandrer fra vestligt land Indvandrer fra ikke-vestligt land Efterkommer fra vestligt land Indvandrer fra ikke-vestligt land
Familietype eleven bor i	Par (dækker over ægtepar, registreret partnerskab, samlevende og samboende) Enlig Barn ikke hjemmeboende
Elevens placering i børneflokk	Enebarn Ældste barn Midterbarn Yngste barn Øvrige (fx tvillinger, trillinger, osv.)
Forældreparrets højeste fuldførte uddannelse (den af elevens forældre med den højeste uddannelse)	Grundskolen Gymnasial uddannelse

Baggrundsoplysning	Kodning
	Erhvervsfaglig uddannelse Kort videregående uddannelse Mellemlang videregående uddannelse Lang videregående uddannelse
Farens arbejdsmarkedsstatus	Selvstændig (inkl. medarbejdende ægtefælle) Lønmodtager Ledig Under uddannelse Uden for arbejdsmarkedet
Moderens arbejdsmarkedsstatus	Selvstændig (inkl. medarbejdende ægtefælle) Lønmodtager Ledig Under uddannelse Uden for arbejdsmarkedet
Farens lønindkomst	– 200.000 kr. 200.000 – 300.000 kr. 300.000 – 400.000 kr. 400.000 – 500.000 kr. 500.000 + kr.
Moderens lønindkomst	– 200.000 kr. 200.000 – 300.000 kr. 300.000 – 400.000 kr. 400.000 – 500.000 kr. 500.000 + kr.
Farens ledighedsgrad	0 % 1-50 % 50+ %
Moderens ledighedsgrad	0 % 1-50 % 50+ %
Anbringelser	Eleven har været eller er blevet anbragt uden for hjemmet Eleven er inden for de seneste tre år blevet anbragt uden for hjemmet
Forebyggende foranstaltninger	Eleven har fået forebyggende foranstaltninger Eleven har inden for de seneste tre år fået forebyggende foranstaltninger
Specialundervisning	Eleven har modtaget specialundervisning Eleven har modtaget specialundervisning inden for de seneste tre år
Problemer med bevægeapparatet	Eleven har problemer med bevægeapparatet Eleven har fået problemer med bevægeapparatet inden for de seneste tre år
Adfærdsforstyrrelser	Eleven har problemer med adfærdsforstyrrelser Eleven har fået problemer med adfærdsforstyrrelser inden for de seneste tre år
Indlæringsvanskeligheder	Eleven har problemer med indlæringsvanskeligheder Eleven har fået problemer med indlæringsvanskeligheder inden for de seneste tre år
Udviklingsforstyrrelser	Eleven har problemer med udviklingsforstyrrelser

Baggrundsplysning	Kodning
	Eleven har fået problemer med udviklingsforstyrrelser inden for de seneste tre år
Autismespektrumforstyrrelser	Eleven har problemer med autismespektrumforstyrrelser Eleven har fået problemer med autismespektrumforstyrrelser inden for de seneste tre år
Psykiske lidelser	Eleven har problemer med psykiske lidelser Eleven har fået problemer med psykiske lidelser inden for de seneste tre år
Faren har psykiske lidelser	Ja/nej
Moderen har psykiske lidelser	Ja/nej
Eleven er født for tidligt	Ja/nej
Eleven er født med en lav fødselsvægt	Ja/nej

Kilde: Børne- og Undervisningsministeriet (2021) og egne beskrivelser.

Foruden variablene beskrevet i Bilagstabel 1.4 inkluderes i alle regressioner også interaktioner mellem forældrenes uddannelse og, om eleven er af vestlig eller ikke-vestlig herkomst, og en interaktion mellem elevens køn og, om eleven er af vestlig eller ikke-vestlig herkomst. Disse interaktioner medtages for at undersøge, om effekten af forældrenes uddannelse og elevens køn afhænger af elevens herkomst. Derudover inkluderes også andelen af elever med ikke-vestlig herkomst på skolen samt andelen af elever med forældre med en mellemlang eller lang videregående uddannelse på skolen.

Ikke alle elever og deres forældre har fyldestgørende oplysninger om deres baggrundsforhold. I disse tilfælde er de manglende oplysninger blevet markeret med 0, som for alle dummy-variable er referencekategorien. I analyserne inkluderes en dummy-variable, der er lig 1, hvis der er manglende oplysninger.

Alle baggrundsplysninger om forældrene er fra det år, eleven begynder i 9. klasse.

Bilagstabel 1.5 viser den socioøkonomiske reference for skolerne i Kalundborg beregnet af Børne- og Undervisningsministeriet.

Bilagstabel 1.5 Treårig socioøkonomisk reference beregnet af Børne- og Undervisningsministeriet for skoleårene 2016/2017, 2017/2018 og 2018/2019

Skolenavn	Faktisk karaktergennemsnit	Socioøkonomisk reference	Forskel	Signifikant
Folkeskoler				
Firhøjskolen	5,7	6,4	-0,7	Ja
Gørlev Skole	4,8	5,7	-0,9	Ja
Hvidebækskolen	5,2	6,0	-0,8	Ja
Høng Skole	6,0	6,4	-0,4	Ja
Kirke-Helsing Skole	4,6	5,4	-0,8	Ja
Nyrupskolen	7,0	7,0	0,0	Nej
Rynkevangskolen	5,6	6,0	-0,4	Ja
Skolen på Herredsåsen	6,3	6,8	-0,5	Ja
Svebølle Skole	5,1	5,7	-0,6	Ja
Frie og private grundskoler				

Skolenavn	Faktisk karaktergennemsnit	Socioøkonomisk reference	Forskel	Signifikant
Bregninge-Bjergsted Friskole	7,0	7,0	0,0	Nej
Friskolen og idrætsefterskolen Ubby	6,2	6,6	-0,4	Nej
Højbo Friskole	6,9	7,2	-0,3	Nej
Høng Privatskole	6,9	7,0	-0,1	Nej
Kalundborg Privatskole	7,0	7,6	-0,6	Ja
Sæby-Hallenslev Friskole	7,3	7,2	0,1	Nej
Tømmerup Fri- og Efterskole	6,7	6,9	-0,2	Nej
Vinde Helsing Friskole	8,3	7,5	0,8	Ja

Anm.: Tabellen indeholder den socioøkonomiske reference for folkeskoler samt frie og private grundskoler i Kalundborg Kommune som beregnet af Børne- og Undervisningsministeriet.

Kilde: Børne- og Undervisningsministeriet, uddannelsesstatistik.dk.

Kapitel 4

Kapitel fire bygger på spørgeskemaundersøgelsen og består af deskriptive analyser af skoleledere, lærere og pædagogers svar på en række spørgsmål om skole-hjem-samarbejdet, herunder om der er en sammenhæng med elevernes socioøkonomiske baggrund.

Spørgeskemaundersøgelse er blevet sendt ud til samtlige skoleledere, lærere og pædagoger på folkeskolerne i Kalundborg Kommune. Spørgeskemaundersøgelsen har været åbent for svar i en periode fra den 1. oktober til den 3. november 2020. I alt 358 respondenter på tværs af lærere, ledere og pædagoger har gennemført spørgeskemaet, mens yderligere 30 lærere/pædagoger har besvaret størstedelen af spørgeskemaet, hvorfor de i det omfang, det er muligt, indgår i de forskellige analyser. Det præcise antal af respondenter i fremstillinger/analyser fremgår af disse.

Deltagelsesprocenten varierer en smule mellem stillingerne. Svarprocenten fra lederne er 80 %. For pædagogerne og lærerne er estimatet en smule mere usikkert, da vi under dataindsamlingen har fået nye oplysninger om pædagoger og lærere, der ikke længere er ansat i Kalundborg Kommune, samt fået oplyst nytiltrådte, vi ikke tidligere har sendt spørgeskemaet til. For lærerne er svarprocenten derfor ca. 65 %, mens den for pædagogerne er ca. 39 %.

Vi har med afsæt i spørgsmål til lærere og pædagoger om skole-hjem-samarbejdet konstrueret to indeks, der indfanger oplevelser af henholdsvis forældrenes engagement og kommunikationen mellem med forældrene (jf. Bilagstabel 1.6).

Bilagstabel 1.6 Oversigt over anvendte indeks

Indeks	Spørgsmål	Niveau	Alpha-værdi
Forældre-kommunikation	<p>"Hvor ofte kommunikerer du med forældre om...</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Elevernes faglig udvikling? ▪ Elevernes trivsel? ▪ Lektier? ▪ Sociale relationer i klassen?" <p>(1 = aldrig, 2 = 1-5 gange/år, 3 = hver anden måned, 4 = en gang om måneden, 5 = 2-3 gange pr. måned, 6 = 1 gang om ugen, 7 = 2-4 gange pr. uge og 8 = hver dag). 'Ved ikke' er frakodet.</p>	Lærere og pædagoger (n=320)	0,77
Forældre-engagement	<p>"I hvilken grad oplever du at forældrene til dine elever...</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Engagerer sig i deres børns skolearbejde? ▪ Taler med deres børn om de emner, de har lært i skolen? ▪ Kan hjælpe deres børn med skolearbejdet derhjemme, hvis der er brug for det? ▪ Minder deres børn om at lave deres lektier? <p>(1 = slet ikke, 2 = i meget lav grad, 3 = i lav grad, 4 = i nogen grad, 5 = i høj grad, 6 = i meget høj grad)</p>	Ledere, lærere og pædagoger (n=359)	0,88

En eksplorativ faktoranalyse for kommunikationen med forældrene (Bilagstabel 1.2) indikerer, at der i spørgsmålene om kommunikation med forældrene er tale om en endimensionel model, idet kun én faktor har en eigen værdi over 1. Tre ud af fire spørgsmål har også gode faktorloadings mellem 0,63 og 0,85. Spørgsmålet om kommunikation med forældre om lektier loader kun 0,43. En reliabilitetstest for alle fire spørgsmål viser en Cronbach's alpha på 0,77. Kommunikation om lektier korrelerer en smule svagere med de resterende items, men er ikke for alvor graverende, og det beholdes derfor i indekset (Cronbach's alpha er 0,82 i fraværet af det item).

Bilagstabel 1.7 Faktoranalyse af kommunikation med forældre

Faktor	Eigen value	Forskel	Proportion	Kummulativ
Faktor 1	1,99	1,73	1,02	1,02
Faktor 2	0,27	0,36	0,14	1,16
Faktor 3	-0,1	0,12	-0,05	1,11
Faktor 4	-0,21	.	-0,11	1

Den eksplorativ faktoranalyse for forældrenes engagement indikerer, at der i spørgsmålene om forældrenes engagement er tale om en endimensionel model, idet kun én faktor har en eigen værdi over 1. De fire spørgsmål i faktoranalysen har faktorloadings på den ene faktor mellem 0,78 og 0,85. En reliabilitetstest for alle fire spørgsmål viser en Cronbach's alpha på 0,88.

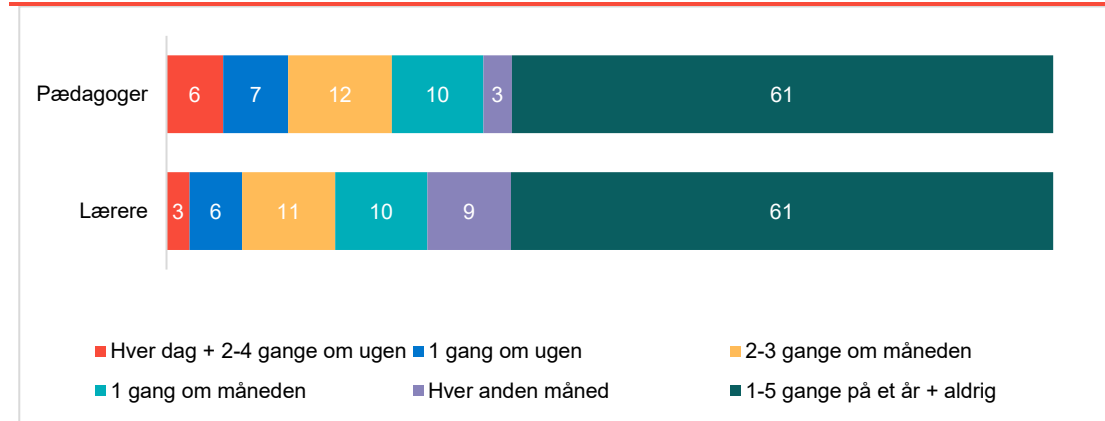
Bilagstabel 1.8 Faktoranalyse af forældrenes engagement

Faktor	Eigen value	Forskel	Proportion	Kummulativ
Faktor 1	2,56	2,51	1,09	1,09
Faktor 2	0,04	0,15	0,02	1,11
Faktor 3	-0,11	0,05	-0,04	1,07
Faktor 4	-0,15	.	-0,07	1

Vi bruger disse indeks som afsæt for at undersøge, om der er en sammenhæng mellem de to indeks og elevernes socioøkonomiske baggrund. Konkret beregner vi det gennemsnitlige indeks for hhv. lærere og pædagoger for hver af de ni skoler i Kalundborg Kommune, som har en 9. årgang. Herefter beregner vi for hver skole den procentvise andel af forældre til elever i 9. klasse på disse skoler, som har fx en mellemlang eller lang videregående uddannelse, eller som har grundskolen som højeste fuldførte uddannelse. Disse oplysninger kobles sammen med det gennemsnitlige indeks for hhv. lærere og pædagoger på hver folkeskole i en lineær regression.

Bilag 2 Resultater fra følgeforskningen (2017)

Bilagsfigur 2.1 Hvor ofte kommunikerer du med forældre om elevers faglige udvikling? Procent.

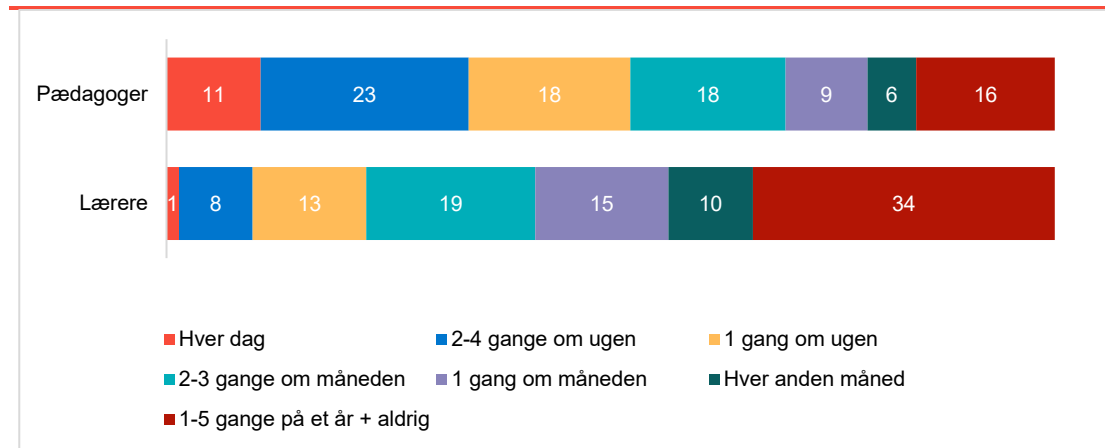

Anm.: Spm.: "Hvor ofte kommunikerer du med forældre om elevers faglige udvikling?"

Note: n (pædagoger) = 436, n (lærere) = 2.422. "Ved ikke"-svar er frakodet. Svarkategorier fremgår af figuren.

Kilde: Lærere og pædagogskema følgeforskning vedr. folkeskolereformen 2017.

Bilagsfigur 2.2 Hvor ofte kommunikerer du med forældre om elevers trivsel? Procent.

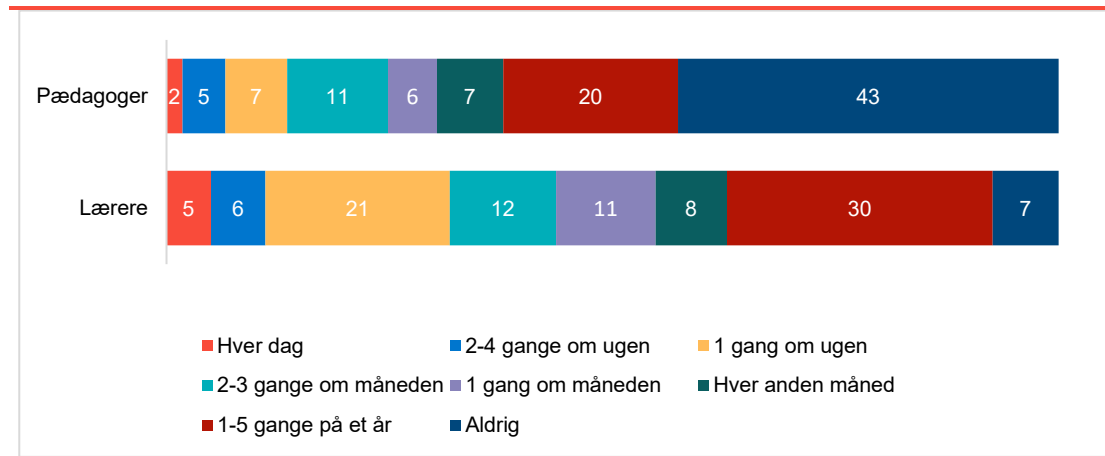

Anm.: Spm.: "Hvor ofte kommunikerer du med forældre om elevers trivsel?"

Note: n (pædagoger) = 435, n (lærere) = 2.422. "Ved ikke"-svar er frakodet. Svarkategorier fremgår af figuren.

Kilde: Lærere og pædagogskema følgeforskning vedr. folkeskolereformen 2017.

Bilagsfigur 2.3 Hvor ofte kommunikerer du med forældre om lektier? Procent.

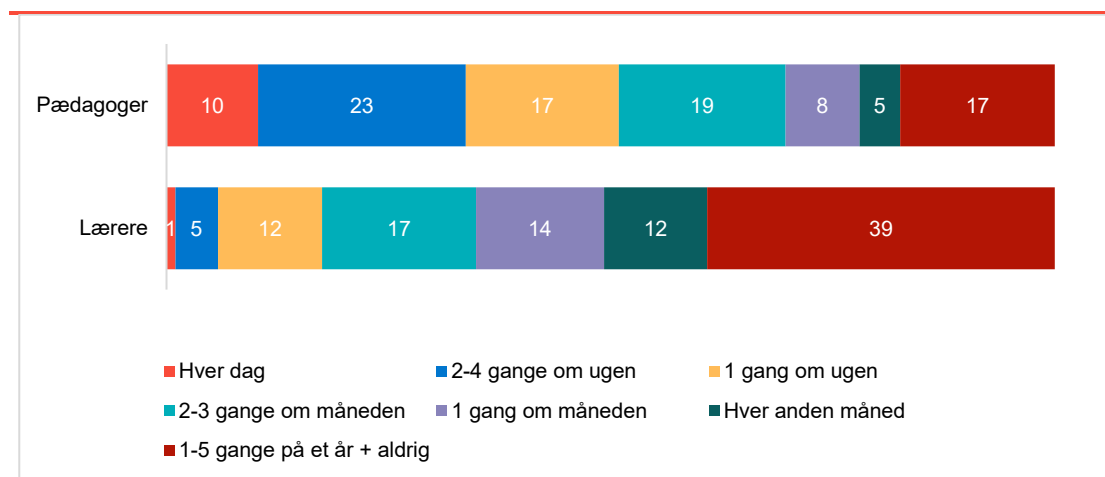

Anm.: Spm.: "Hvor ofte kommunikerer du med forældre om lektier?"

Note: n (pædagoger) = 434, n (lærere) = 2.421. "Ved ikke"-svar er frakodet. Svarkategorier fremgår af figuren.

Kilde: Lærere og pædagogskema følgeforskning vedr. folkeskolereformen 2017.

Bilagsfigur 2.4 Hvor ofte kommunikerer du med forældre om sociale relationer i klassen? Procent.

Anm.: Spm.: "Hvor ofte kommunikerer du med forældre om sociale relationer i klassen?"

Note: n (pædagoger) = 436, n (lærere) = 2.421. "Ved ikke"-svar er frakodet. Svarkategorier fremgår af figuren.

Kilde: Lærere og pædagogskema følgeforskning vedr. folkeskolereformen 2017.

**VIDEN I
VELFÆRD**

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD